

REGISTRERINGSRAPPORT

Med funn av automatisk fredete/nyere tids kulturminner

Kraftledning 132 kV – Gjestad-Hovinmoen-Dal.

Ullensaker og Eidsvoll kommune

Helan Recasens Sala 2024

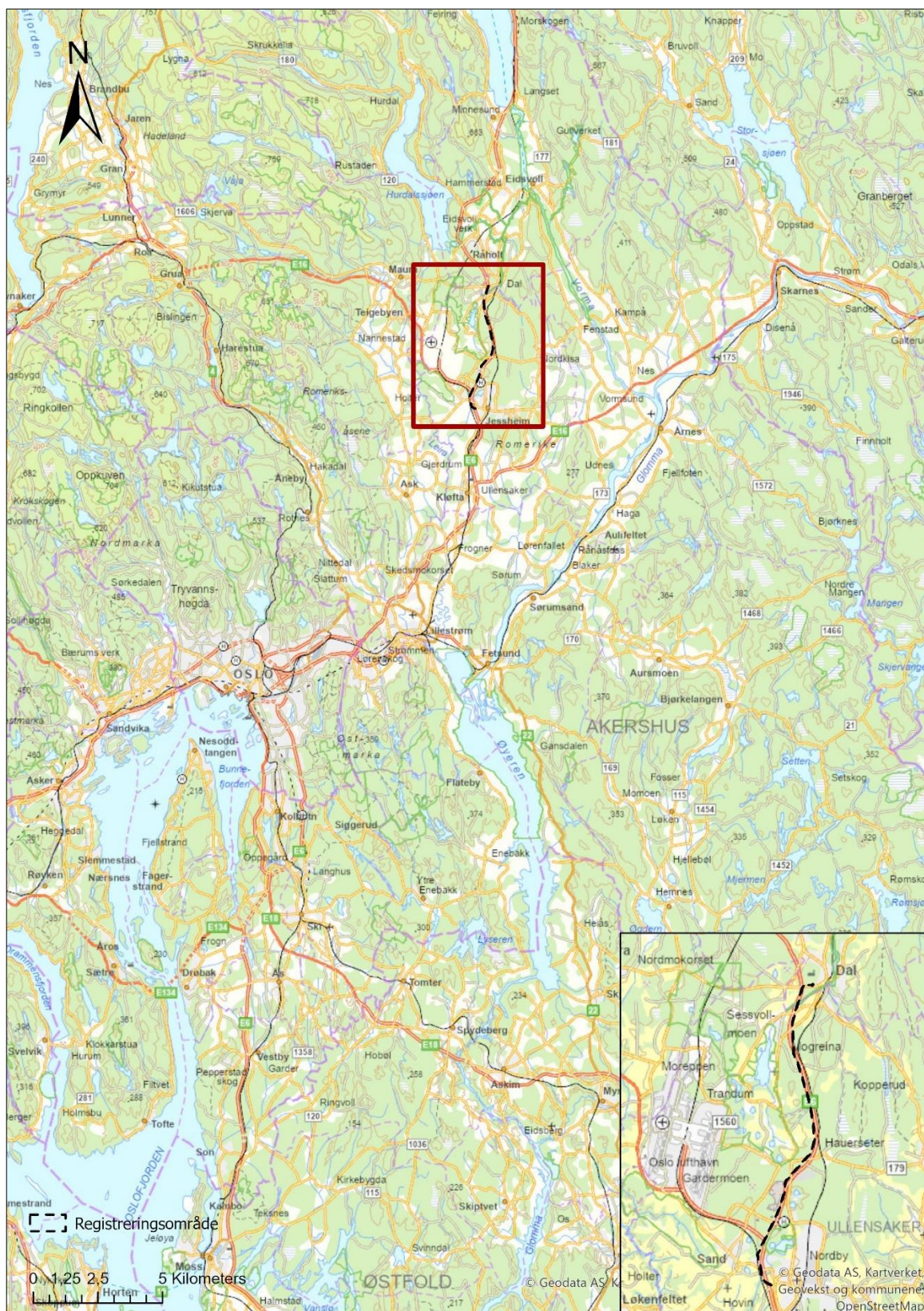

Saksnummer og navn		2024/23503: 2021/16900 Kulturminneundersøkelser - Kraftledning 132 kV - Gjestad Hovinmoen Dal - Ullensaker og Eidsvoll kommune	
Kommune		Eidsvoll og Ullensaker	
Gårdsnavn – gnr./Bnr.		Eidsvoll: Berg 90/137 Ullensaker: Døli 132/2, 7, Haug 136/11, Barnkjenn 176/2, Helgebostad 179/2, Furulund søndre 180/1, Furulund nordre 181/1,2, Bjørtomt 182/1,3, Elstad østre 183/22, Elstad vestre 184/1,4,6,9, Elstadmoen 186/4, Risebru 198/1, 202/1, 206/20, 208/38	
Oppdragsgiver		Elvia AS	
Utført av	Periode	Type arbeid	Timer
Helan Recasens Sala	04.08.08.08.2023	Forarbeid	8
Helan Recasens Sala	10.08-24.04.2024	Registrering	107
Kristin Fjærestad	15.08-24.08.2023	Registrering	13,5
Helan Recasens Sala	09.11.2023-31.05.2024	Etterarbeid	58
Sum			186,5
Faglige konklusjoner		Askeladden ID	
x	Automatisk fredete kulturminner	315307, 304220, 315309 og 304218	
x	Ikke automatisk fredete kulturminner	315298, 315299, 315300, 315301, 315302, 315303, 315304, 315305, 315306	
x	Tidligere kjente kulturminner	89362, 89398, 89399, 89401, 89404, 91104, 91118, 91052, 96215, 96218, 96220	
	Utgravd i forbindelse med registreringen		
Naturvitenskapelige prøver		Antall	
Vedartsbestemmelse		2	
14C		2	

Innhold

Bakgrunn for registreringen	6
Sammendrag.....	6
Deltakere og tidsrom.....	8
Områdeskildring.....	8
Kulturminner og gjenstandsfunn i området	8
Steds- og gårdsnavn	14
Metode.....	15
Maskinell sjakting.....	15
Overflateregistrering.....	15
LiDAR.....	15
Undersøkelsen	16
Resultater/funn	22
Automatisk fredete kulturminner	27
ID 315307 Fangstgrop fra førreformatorisk tid.	27
ID 304220 Kullgrop fra høymiddelalder.	30
ID 315309 Tjæremile fra førreformatorisk tid.	32
ID 304218 Tjæremile fra tidlig middelalder.....	32
Nyere tids kulturminner	35
ID 315298 Kullmile fra nyere tid.....	36
ID 315299 Kullmile fra nyere tid.....	36
ID 315300 Kullmile fra nyere tid.....	37
ID 315301 Kullmile fra nyere tid.....	37
ID 315302 Kullmile fra nyere tid.....	40
ID 315303 Kullmile fra nyere tid.....	40
ID 315304 Kullmile fra nyere tid.....	41
ID 315305 Kullmile fra nyere tid.....	41
ID 315306 Kullmile fra nyere tid.....	42
Kontrollregistrering	42
ID 91118 Arkeologisk minne	42
ID 91104 Kullfremstillingsanlegg	43
ID 89404 Kullfremstillingsanlegg	43
ID 89401 Kullfremstillingsanlegg	43
ID 89399 Kullfremstillingsanlegg	43
ID 89398 Kullfremstillingsanlegg	44
ID 91052 Kullfremstillingsanlegg	44

ID 89362 Kullfremstillingsanlegg	44
ID 96220 Grop	44
ID 96215 Grop	45
ID 96218 Grop	45
Konklusjon	45
Vedlegg	46
Naturvitenskapelige prøver	46
Fotoliste	48

Kart 1: Lokaliseringskart.

Bakgrunn for registreringen

Bakgrunn for registrering av automatisk fredete kulturminner er ny 132 kV kraftledning mellom Gjestad, Hovinmoen og Dal i Ullensaker kommune. Tiltaksområdet omfatter en trasé på ca. 11,7 km. Tiltakshaver er Elvia AS.

Ut fra områdets topografi og nærhet til automatisk fredete kulturminner varslet Viken fylkeskommune i brev av 24.04.2023 om behov for en arkeologisk registrering, jf. kulturminneloven § 9. Hensikten var å undersøke om tiltaket kommer i konflikt med automatisk fredete kulturminner. Registreringen oppfyller undersøkelsesplikten i henhold til kulturminneloven § 9.

Sammendrag

Det ble registrert fire automatisk fredete kulturminner (ID315307, ID304220, ID315309 og ID304218) og ni nyere tids kulturminner (ID315298, ID315299, ID315300, ID315301, ID315302, ID315303, ID315304, ID315305 og ID315306).

I tillegg ble elleve kulturminnelokaliteter, dispensert for og/eller fjernet i forbindelse med utbygging av E6, kontrollregistrert (ID91104, ID91118, ID91052, ID89362, ID89398, ID89399, ID89401, ID89404, ID96215, ID96218, ID96220).

Registrerte lokaliteter						
ID-nr. ¹	Kulturminne- type	Vernestatus	Beskrivelse	Datering	Gnr./navn	Merknad
315307	Fangstgrop	Automatisk fredet	4 fangstgrop	Før-reformatorkisk tid	181 Furulund nordre	
304220	Kullgrop	Automatisk fredet	1kullgrop	Høymiddelalder, 1221-1273 e.Kr.	180 Furulund søndre	
315309	Tjæremile	Automatisk fredet	1 tjæremile	Før-reformatorkisk tid	180 Furulund søndre	
304218	Tjæremile	Automatisk fredet	1 tjæremile	Tidlig middelalder, 1025-1153 e.Kr.	202 Statsallmenning	
315298	Kullmile	Ikke fredet	1 kullmile	Etter-reformatorkisk tid	184 Elstad vestre	
315299	Kullmile	Ikke fredet	1 kullmile	Etter-reformatorkisk tid	184 Elstad vestre	
315300	Kullmile	Ikke fredet	1 kullmile	Etter-reformatorkisk tid	184 Elstad vestre	
315301	Kullmile	Ikke fredet	1 kullmile	Etter-reformatorkisk tid	183 Elstad østre	

¹ ID-nr. i riksantikvarens kulturminnedatabase «Askeladden» www.kulturminnesok.no

315302	Kullmile	Ikke fredet	1 kullmile	Etter-reformatorkisk tid	180 Furulund søndre	
315303	Kullmile	Ikke fredet	1 kullmile	Etter-reformatorkisk tid	180 Furulund søndre	
315304	Kullmile	Ikke fredet	1 kullmile	Etter-reformatorkisk tid	180 Furulund søndre	
315305	Kullmile	Ikke fredet	1 kullmile	Etter-reformatorkisk tid	180 Furulund søndre	
315306	Kullmile	Ikke fredet	1 kullmile	Etter-reformatorkisk tid	180 Furulund søndre	
89362	Kullfremstillingsanlegg	Automatisk fredet		Jernalder – middelalder	202 Statsallmenning	Kontrollregistrert. Deler av lokaliteten er ødelagt, noen av gropene gjenfunnet
89398	Kullgrop	Automatisk fredet		Jernalder – middelalder	186 Elstadmoen	Kontrollregistrert. Deler av lokaliteten er ødelagt, noen av gropene gjenfunnet.
89399	Kullgrop	Automatisk fredet		Jernalder – middelalder	186 Elstadmoen	Kontrollregistrert, området er berørt, ikke gjenfunnet
89401	Kullfremstillingsanlegg	Automatisk fredet		Jernalder – middelalder	183 Elstad østre	Lokaliteten er delvis fjernet av E6
89404	Kullfremstillingsanlegg	Automatisk fredet (fjernet)		Jernalder – middelalder	182 Bjørtomtmoen 183 Elstad østre	Lokaliteten ble undersøkt høsten 2006-våren 2007 av Kulturhistorisk museum
91104	Kullfremstillingsanlegg	Automatisk fredet (fjernet)		Jernalder – middelalder	182Bjørtoptommoen 184 Elstad vestre	Lokaliteten ble undersøkt høsten 2006 av Kulturhistorisk museum
91118	Kullmile	Ikke fredet			198 Risebru	Kontrollregistrert, ikke gjenfunnet.
91052	Kullfremstillingsanlegg	Automatisk fredet			181 Furulund nordre	Lokaliteten er delvis fjernet av E6
96215	Grop	Ikke fredet			136 Haug	Ikke gjenfunnet
96218	Grop	Ikke fredet			136 Haug	Ikke gjenfunnet
96220	Grop	Ikke fredet			136 Haug	Ikke gjenfunnet

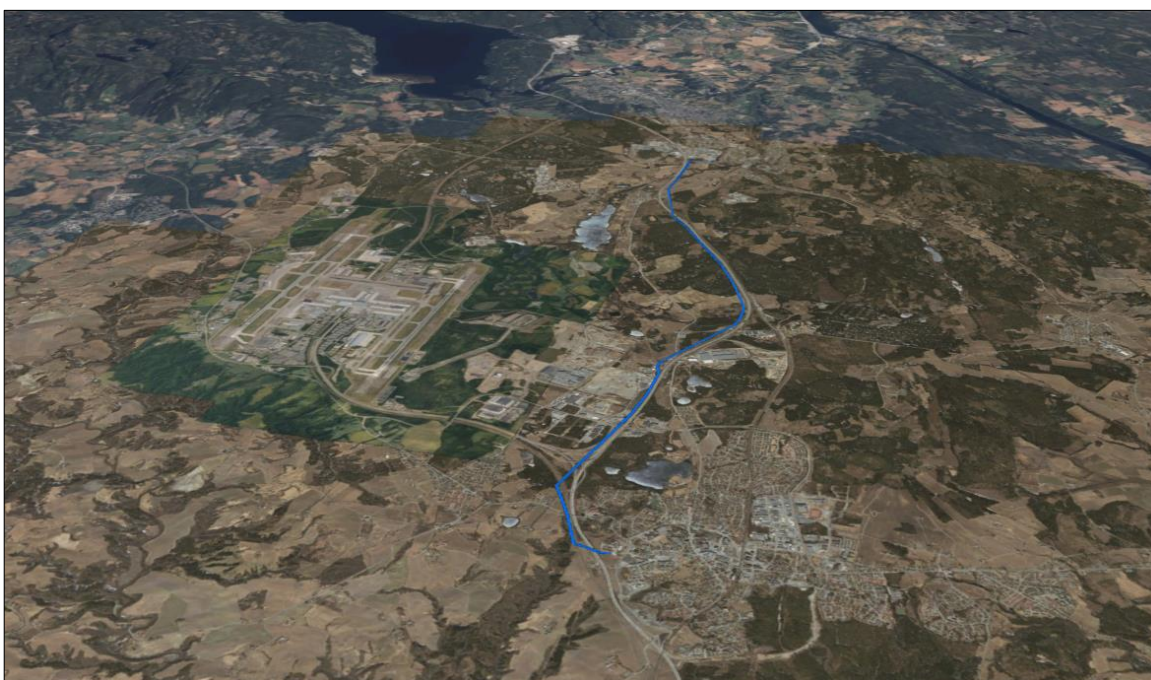
96254	Funnsted	Uavklart	Skjørbrønt stein og slagg		132 Døli	Ingen funn under dyrkingslaget
-------	----------	----------	---------------------------	--	----------	--------------------------------

Deltakere og tidsrom

Med på denne registreringen var feltarkeolog Helan Recasens Sala og Kristin Fjærestad fra Viken fylkeskommune. Maskinfører var Hans Harald fra Romerike graving og transport. Feltarbeidet ble gjennomført i tidsrommet 10.08.2023-24.04.2024.

Områdeskildring

Registreringsområdet består av en 30 meter bredt trasé som går fra Dal til Gjestad. Meste parten av traseen går parallell med E6. I tillegg til hovedtraseen består registreringsområdet av noen anleggsveier og riggplass. Traseen går gjennom utmark, dyrket mark og områder som er bebyggt eller berørt av ulike konstruksjoner og anlegg. Landskapet består av åpne, store flater etter breelavsetninger fra istiden. Løsmassene består hovedsakelig av sand. I utmark er mesteparten av området dekket av åpen barskog. I mindre grad er det hogstfelter som er bevokt med busker og unge trær. Terrenget er stort sett flatt med noen små høyder skapt av sanddyner. På Helgebostad er området preget av raviner med markerte daler. I dyrket mark er terrenget flatt og bølgete.

Figur 1: Flyfoto med oversikt over landskapet med tiltaksområdet markert i blå.

Kulturminner og gjenstandsfunn i området

Mange av de kjente lokalitetene langs traseen ble registrert i forbindelse med utvidelse av E6 i 2003. En rekke av disse er også utgravd og fjernet av Kulturhistorisk museum. Hovedsakelig består disse kulturminnene av kullgroper, fangstgroper, tjæremiler og kullmiler.

I den sørlige delen av registreringsområdet ved Haug og Gjestad gård, er det store konsentrasjoner av kulturminner fra jernalder. Det er blant annet funnet gravfelt, bosetningsspor, veianlegg og løse gjenstander (funnsteder).

Tabellen under viser et utvalgt av kulturminnene som ligger i nærheten av traseen.

Kulturminner i nærområdet		
Askeladden ID	Kulturminnetype	Datering
243430	Bosetning-aktivitetsområde	Jernalder
243432	Bosetning-aktivitetsområde	Jernalder
119556	Gravfelt	Jernalder
32659	Gravminne	Jernalder
91104	Utmarkskulturminner	Jernalder-etterreformatorsk tid
89404	Kullfremstillingsanlegg	Jernalder-middelalder
91052	Kullfremstillingsanlegg	Jernalder-middelalder
89362	Kullfremstillingsanlegg	Jernalder-middelalder
229218	Teknisk/Industrielt minne	1800-tallet
96254	Funnsted	Uviss tid
96260	Funnsted	Uviss tid
96215	Utmarkskulturminner	Uviss tid
96218	Haug/Groplokalitet - ubestemt	Uviss tid
96220	Utmarkskulturminner	Uviss tid
89398	Kullfremstillingsanlegg	Jernalder-middelalder

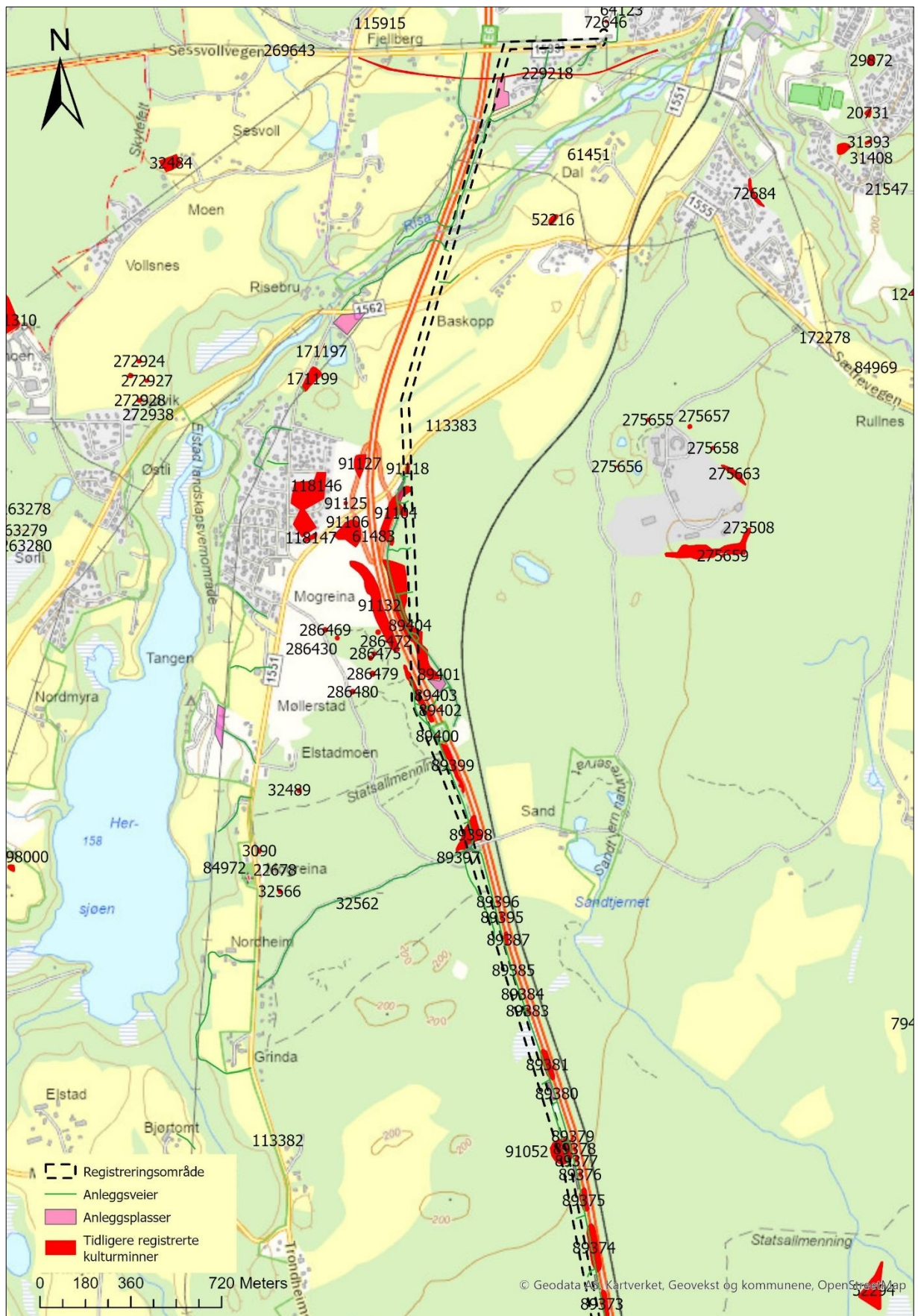
Arkeologiske gjenstander fra området oppbevares på Kulturhistorisk museum i Oslo. Følgende gjenstander er funnet i nærområdet og lagt inn i den digitale gjenstandsbasen:

Funn fra nærområdet som er innlevert til kulturhistorisk musum		
C-nr. ²	Beskrivelse	
26327	Liten spydspiss av jern, sterkt forrustet så bladets konturer er helt ødelagt. Falen er også ufullstendig; men synes å ha vært ganske kort og fortsetter som en hulning et stykke opp gjennom bladet hvis øvre del også er sterkt rygget. Utvilsomt eldre jernalder, snarest romertid. Lengde 12,1 cm. Funnet under nydyrkning på Haugdalen av Haug (gnr. 136), Hovin s., Ullensaker pgd., Akershus. Bruket ligger ca. 40 meter nord for Gardermoveien. Gave fra hr. Torbjørn Bredeesen.	

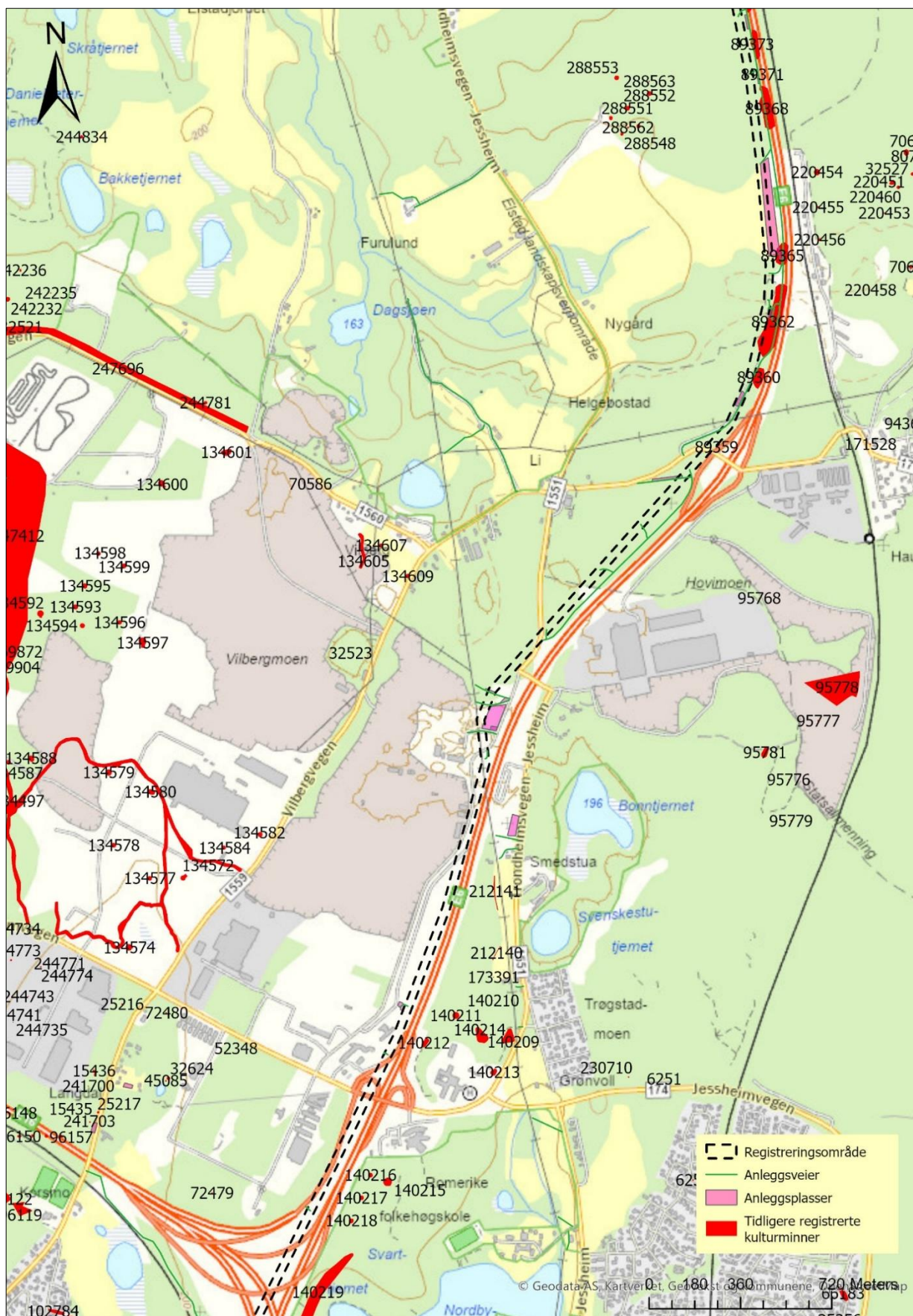
² C-nr. i universitetsmuseenes elektroniske gjenstandsdatabase
<https://www.unimus.no/>

15963	Smykkenål av bronse, 6,8 cm lang, hvori henger en liten, av sammenbøyet bronsetråd dannet ring. Nålen er rund og prydet med innskårne ringer rundt om hist og her. Øverst en liten oventil tvert avskåret utplantning, hvori hullet til ringen. Identifikasjonen ikke ganske sikker. Vikingtid.	
15960	Kam av ben av vanlig yngre jernalders form, som R. 447. I ornamenter stemmer den også nær med dette eksemplar; dog er de punktsirkler, hvorav disse vesentlig består, annerledes ordnede. I formen avviker derved, at overkanten er jevnt buet og likeså den linje, som tenneses øverste innskjæring danner. Kun ubetydelige stykker mangler. Lengde henimot 19 cm, høyde i midten 5,5 cm.	
15965	Skrinlokk-hank av jern, dannet av en i midten 8 mm bred, mot endene avsmalnende flat strimmel, der til begge sider er bøyet først nedad og så oppad og ender i spiraler. Krampene, hvormed den har vært festet, er ennå til stede. Yngre jernalder.	
15966	7 glassperler, 2 bronseperler av alminnelig glassperleform og 2 tønneformede bronsespiralperler. Av glassperlene, der er av ulike størrelse, har 3 forskjelligfargede innlegg. De er til dels skadet av ild. Etter Lorange's katalog skal her opprinnelig ha vært 10 glassperler. Eldre jernalder, yngre jernalder	
15967	Et noe skadet håndsnellehjul av brent ler, 4,7 cm i tverrmål. Tverrsnittet en tilspisset oval. Yngre jernalder.	
19631	Retmeisel af lysegraa flint, beskadiget i eggen, sleben paa bredsiderne, nærmest NO. 21. 10,9 cm. lang, 3,7 cm. bred i eggen og 1,9 cm. tyk. Synes at have været paavirket af vand. Opgives at være f. paa Gjelstadgropa under Haug, Hovin s., Ullensaker pgd., Akershus amt. Mellomneolitikum.	
13279	Stenøxe, bestemt til at forsynes med Skafthul, hvis Boring imidlertid ikke engang er paabegyndt . Er af usædvanlig Størrelse (29,7 cm. Længde); Overfladen forvitret. Funnet 1886 paa Gjestad i Hovin Sogn, Ullensaker Pgd., Akershus Amt.	
28696	Urnesspenne av kobberlegering, nesten identisk med C28696. Spennen er brukket i to. Br.: 4,3 cm, h.: 4,1 cm. Tidligmiddelalder.	

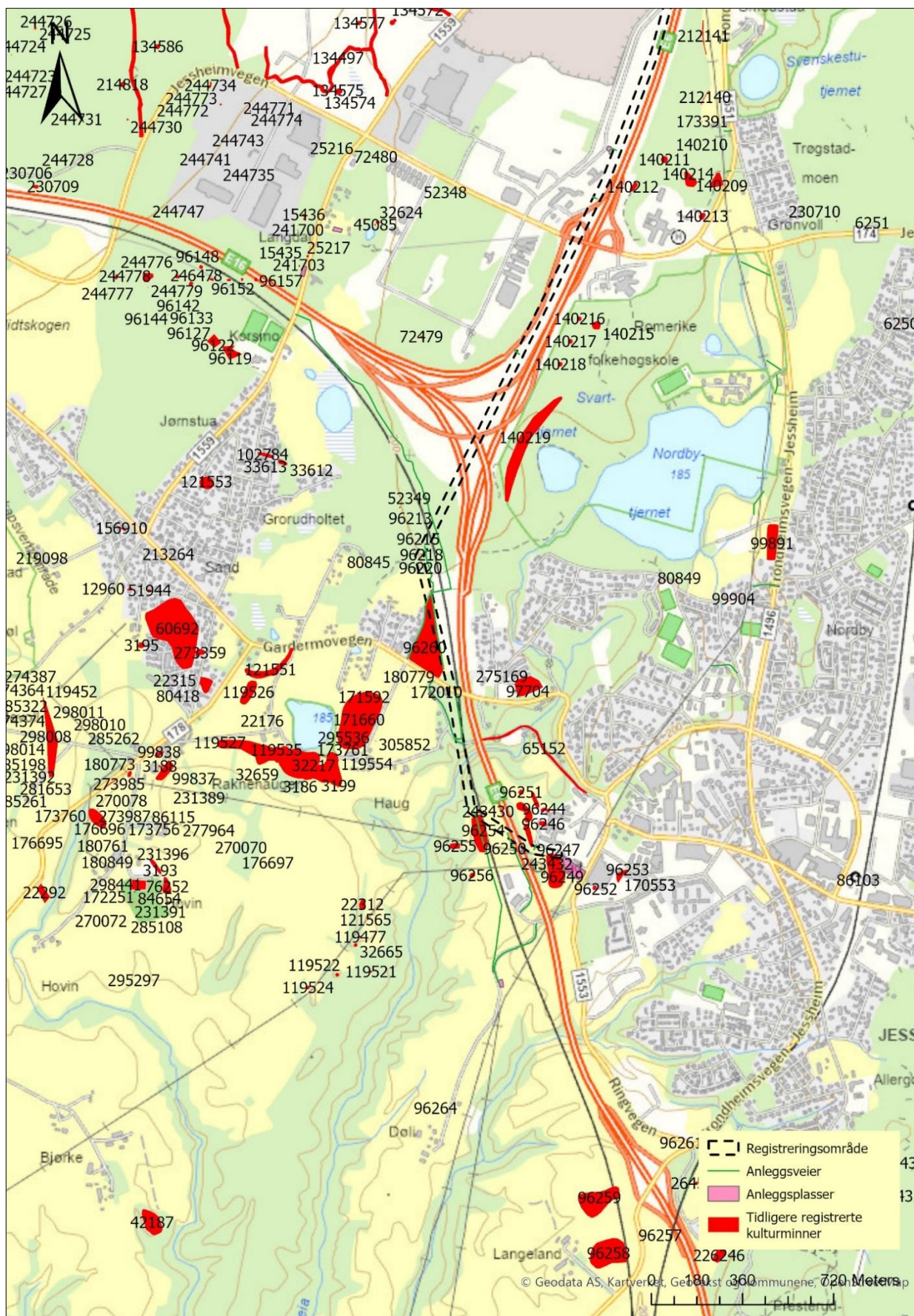
Tabell 1: Tabell med beskrivelse av funn innlevert til Kulturhistorisk museum.

Kart 2: Oversiktskart med registreringsområdet og kulturminner som tidligere var registrert i Askeladden før feltarbeidet 2023-2024.

Kart 3: Oversiktskart med registreringsområdet og kulturminner som tidligere var registrert i Askeladden før feltarbeidet 2023-2024.

Kart 4: Oversiktskart med registreringsområdet og kulturminner som tidligere var registrert i Askeladden før feltarbeidet 2023-2024.

Steds- og gårdsnavn

Gårdsnavnene i et område kan i mange tilfeller fortelle oss mye om bosetningshistorien. Enkelte navn kan knyttes opp til bestemte tidsrom. Andre ganger kan de fortelle om karakteristiske naturtrekk som i dag er tapt, eller gi informasjon om aktivitet som har vært knyttet til området eller gården.

Grunnlaget for den tradisjonelle gårdsnavnskronologien er opplysninger innsamlet og systematisert av Oluf Rygh³. Ryghs opplysninger om stedsnavnene og de eldste skriftlige navnebeleggene gir sammen med kjente kulturminner, oldsaksfunn og topografi et utgangspunkt for videre diskusjon av bebyggelsens alder. Den tradisjonelle gårdsnavnskronologien kan gi en grov tidfesting av bebyggelsens alder, men i mange tilfeller kan det være eldre gårdsbosetning fra eldre jernalder eller bronsealder i området som ikke nødvendigvis har sammenheng med dagens gårder.

Berg er nevnt både i Biskop Eysteins jordebok fra 1390-tallet og et diplom trykket i *Diplomatarium Norvegicum* (DN).⁴

Døli er et sammensatt navn, hvor det først leddet er dal og de siste leddet er -vin som betyr «naturlig eng». Slike navn med endelsen -vin er gårder fra jernalder (0-800 e.Kr.). Døli er nevnt i Biskop Eysteins jordebok fra 1390-tallet.

Haug kan ifølge Rygh ha sammenheng med den nærliggende gravhaugen Raknehaugen. Gården er første gang nevnt i Biskop Eysteins jordebok fra 1390-tallet.

Gårdnavnet **Helgebostad** kan være en form av ordet Helgibólstaðr. Første ledd skulle da bety hellig, eller et sted som har stått i forbindelse med hedensk gudsdyrkelse. Stadir betegner en plass/bosted. Navneleddet var særlig produktivt i perioden 400-1000 f.Kr. Helgebostad nevnes i Biskop Eysteins jordebok fra 1390-tallet.

Gården **Barnkjenn** ligger ved et tjern av samme navn. Barnkjenn er første gang nevnt i skriftlige kilder i 1636 og skrivemåten da, tyder på at det nåværende gårdsnavnet er en forkortning. Det opprinnelige navnet kan ha da vært Barnatjernseter. Endelsen -setr betyr utslått eller bosted og er en navneendelse brukt fra yngre jernalder, men selv uten endelsen -setr kan navnet Barnkjenn være et navn fra jernalderen.

Furulund, i de eldste kildene skrevet *Fyrislund*, refererer til et sted bevokst med furu. Gården er nevnt første gang i Biskop Eysteins jordebok fra 1390-tallet.

Bjørtoimt er antakeligvis bygd på et sted der det har vært beverdemninger, med mot Hersjøen. Gården nevnes i Biskop Eysteins jordebok fra 1390-tallet.

Elstad har antakeligvis fått navnet sitt ett kvinnenavnet Eldríðr, som med tidens løp er synkopert så mye at bare El- er igjen. Stadir betyr plass/bosted og var særlig vanlig i perioden 400-1000 f.Kr. Betydningen

³ Rygh, O. 1898: *Norske Gaardnavne*. Andet bind. Gaardnavne i Akershus amt. Opplysninger samlede til brug ved matrikkelens revisjon. Efter offentlig foranstaltning. W.C. Fabritius & sønners bogtrykkeri. Kristiania. Ryghs verk er i dag søkbart på internett: http://www.dokpro.uio.no/rygh_ng/rygh_felt.html

⁴ *Diplomatarium Norvegicum* er et verk som består av 23 bind med noe i overkant av 20 000 brev fra norsk middelalder. Det er i dag søkbart på internett: http://www.dokpro.uio.no/dipl_norv/diplom_hjelp.html

blir til sammen noe lignende «Eldrids bosted». Gården er nevnt både i Biskop Eysteins jordebok fra 1390-tallet og et diplom fra 1419

Risebru ligger, som navnet tilsier, ved en bro over elven Risa, som renner ut av Hersjøen. Gården er første gang nevnt i 1593.

Metode

Ved denne registreringen ble det benyttet maskinell sjakting og overflateregistrering som metode:

Maskinell sjakting

Maskinell sjakting er den vanligste metoden arkeologene benytter på dyrket mark. Det åpnes opp sjakter på om lag 3 meter bredde. Til dette brukes gravemaskin med flatt skjær på grabben som fjerner matjordlaget til toppen undergrunnen er avdekt. Undergrunnen blir rensa fram med krafse og graveskje etter hvert der dette er nødvendig, eventuelle førhistoriske strukturer som kokegroper, stolpehull, graver etc. vil vise seg som fyllskifte i undergrunnen.

Som dokumentasjon ble det tatt digitale foto, samt at sjaktene ble målt inn med ble målt inn med en GNSS antenne med CPOS (RTK). Kartgrunnlag for innmålingene er ETRS 1989 UTM 32N.

Overflateregistrering

I skog og utmark blir området befart til fots og gjennomgått systematisk for å se etter synlige kulturminner, som gravhauger/røyser, steinstrenger, kullgroper, tjæremiler, tufter, hulveier mfl. Undergrunnen blir sondert ved hjelp av jordbor, en ca. 1 meter lang metallstang der det er frest ut et spor som gjør det mulig å ta ut en profil av undergrunnen. Overflatebefaringen gir også grunnlag for planlegging av eventuelle videre undersøkelser. Områdets topografi, undergrunn og plassering i forhold til kjente funn i nærområdet vurderes

LiDAR

I forkant av prosjektet studeres høydekart utarbeidet fra flybåren laserskanning av området (LiDAR). På kartene fremstår terrengformasjoner som høyder og groper tydelig. Disse kan være gravhauger, kullgroper, tjæremile, kullmiler, kullgroper, hulveier mm. Kartene viser imidlertid ikke med sikkerhet hva terrengformasjonene er, og anomaliene må derfor befares.

Undersøkelsen

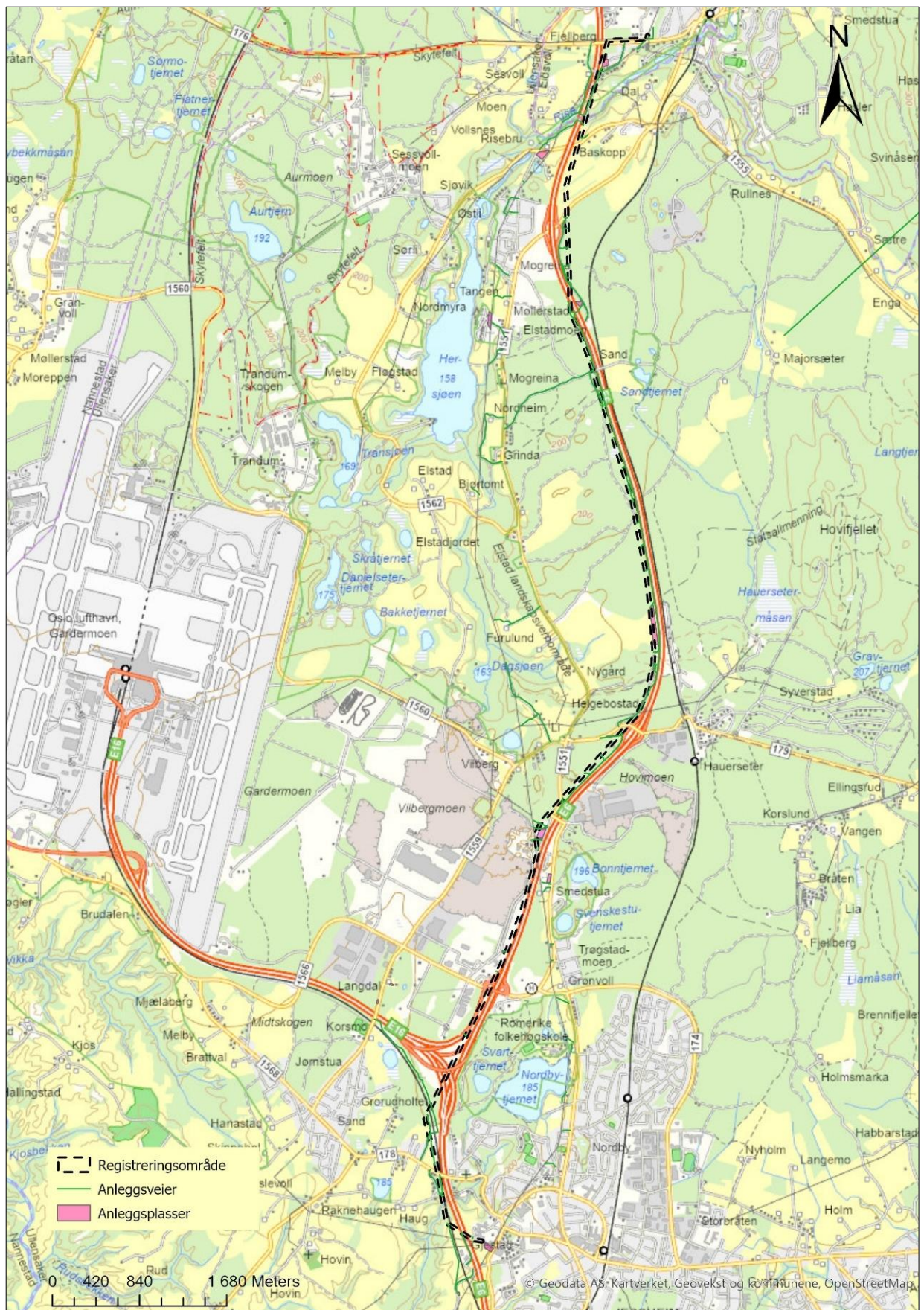
Først ble det gjennomført utmarkregistrering på utvalgte strekningene av traseen og anleggsveiene. Disse områdene ble gjennomgått systematisk til fots og undergrunnen ble stedvis undersøkt ved hjelp av jordbor og spade. Det ble brukt lidarkart for å studere terrenget og finne fram til de mest tydelig markerte kulturminner. Registreringen var utfordrende på steder med kratt og tett ungsog, men mesteparten av skogen var åpen og lett å gå over. Noen arealer var sterk berørt av hogst.

I dyrket mark ble utvalgte mastepunkter undersøkt med maskin. På disse punkter ble det lagt en 10 meter langt sjakt. På mastepunkt 3 på gbnr. 132/2 bestod undergrunnen av brun sand med noen små lommer av blandet sand og spor av dyreganger. Matjordlaget var 25-30 cm tykk. På mastepunkt 8 på gbnr. 136/11 bestod undergrunnen av brun sand med spor etter skogbrann. Matjordlaget var 30 cm tykk. På mastepunktene 50-52 på gbnr. 198/1 bestod undergrunnen av grå og lysbrun sand. På mastepunkt 52 var det noen tynne lag av påførte masser. Matjordlaget var 20-30 cm tykt.

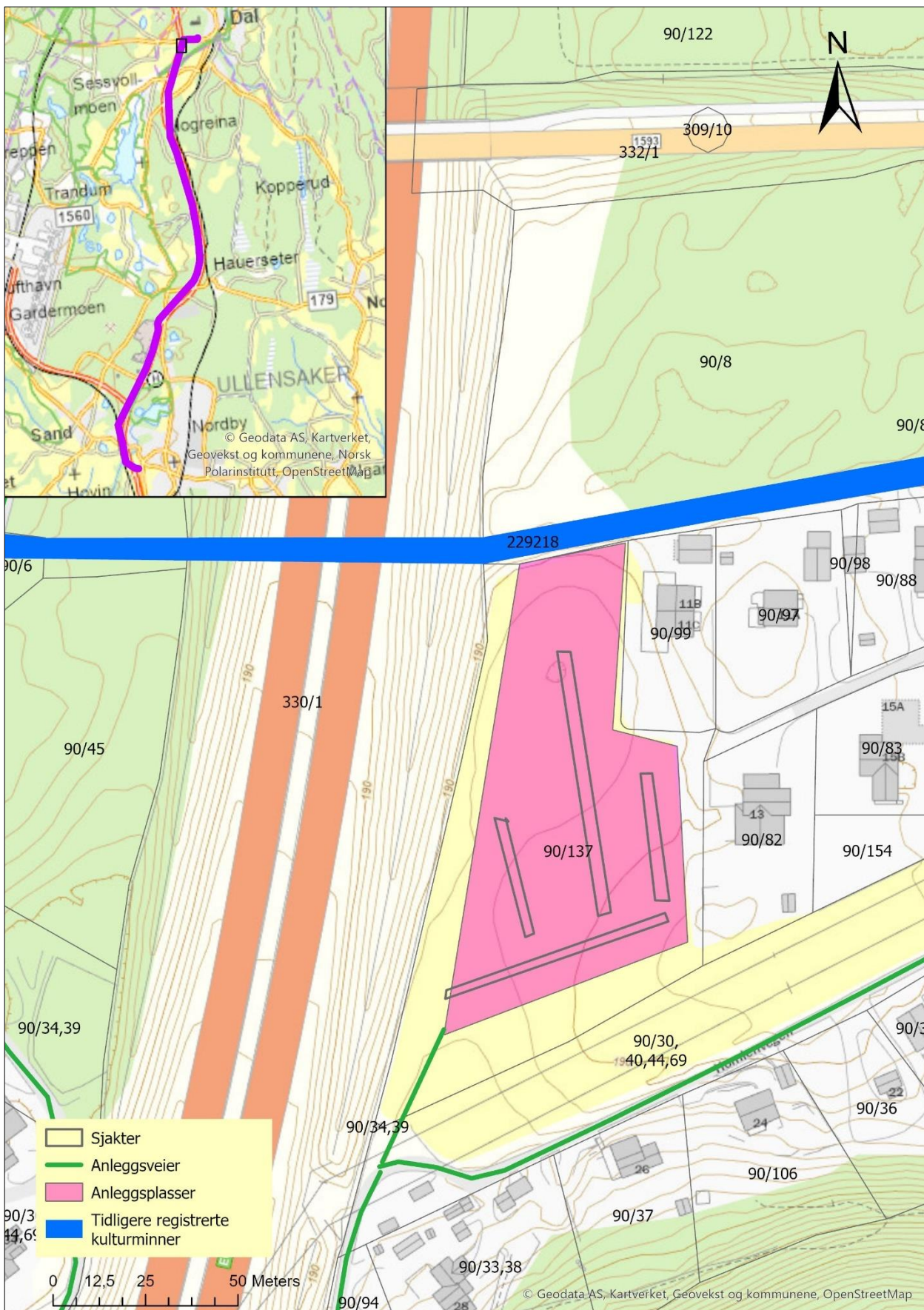
Riggplassen på gbnr. 90/137 i Eidsvoll kommune, ble undersøkt ved maskinell sjaktning. Det ble påvist at undergrunnen var berørt av planering. På noen steder var det tydelig spor etter bulldoser i naturlig undergrunn. Matjordlaget var lite organisk og preget av naturlige sand.

På gbnr. 132/7 ble traseen til anleggsveien undersøkt ved hjelp av maskin. Her ble det lagt en sjakt over traseen. Mesteparten av undergrunnen var uberørt og bestod av lysbrun siltig leire. På noen strekninger var det innslag av jernutfelling i undergrunnen og den var mer sandholdig. Stedvis var det noen lommer av mørkere sand med grus og noen moderne flekker av kull. Undergrunnen var berørt av noen dreneringsgrøfter og spor etter en gammel vei. Det ble ikke sjaktet på områdene i dalen eller i hellende terreng hvor det ble påvist planering. I den delen av traseen som går gjennom ID96254, ble det ikke funnet noen strukturer, men observert skjørbrante stein i matjorden.

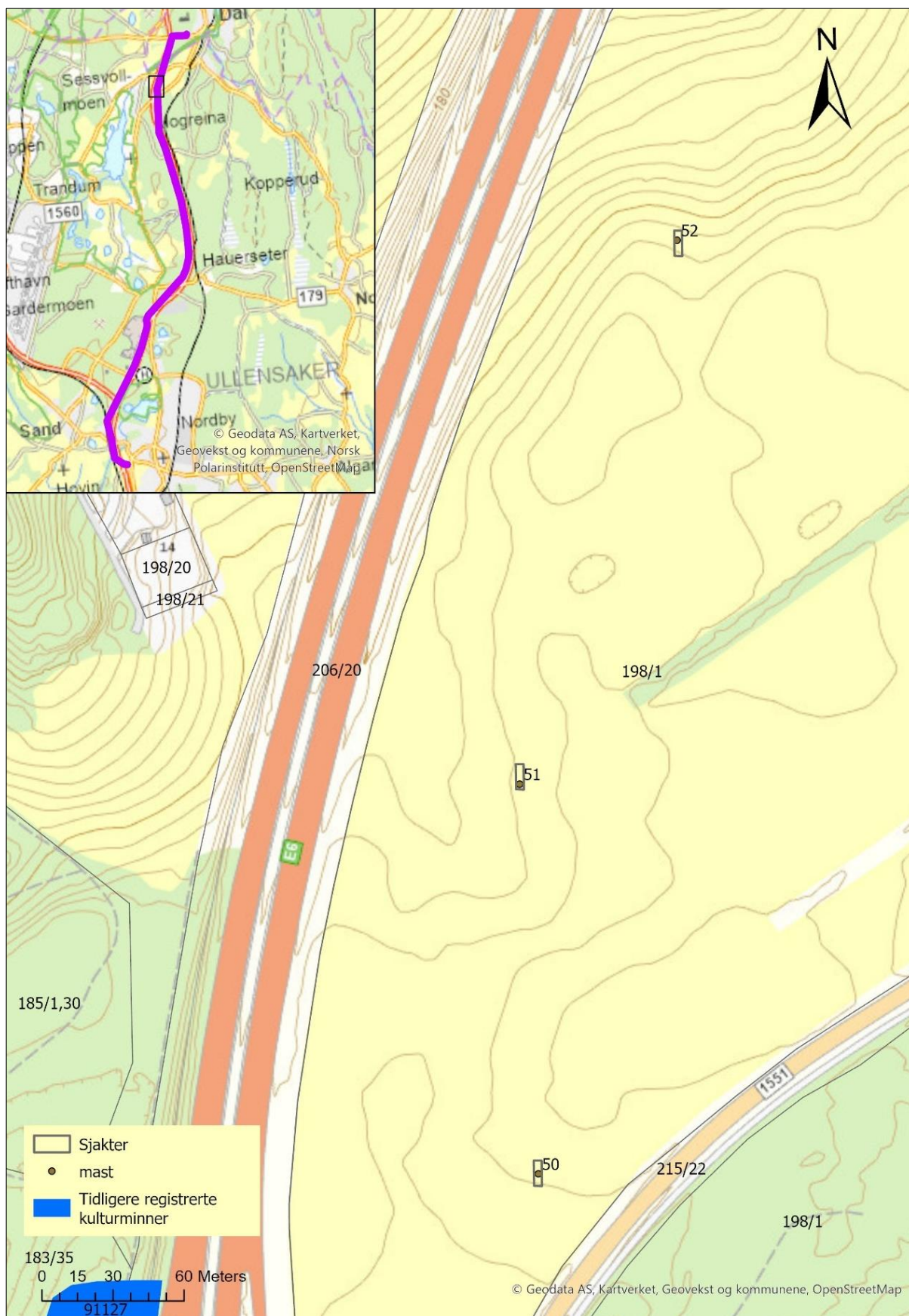
Tidligere kjente kulturminner innenfor registreringsområdet ble kontrollregistrert. Mange av disse var skadet eller ødelagt i forbindelse med utbyggingen av E6 og noen ble ikke gjenfunnet

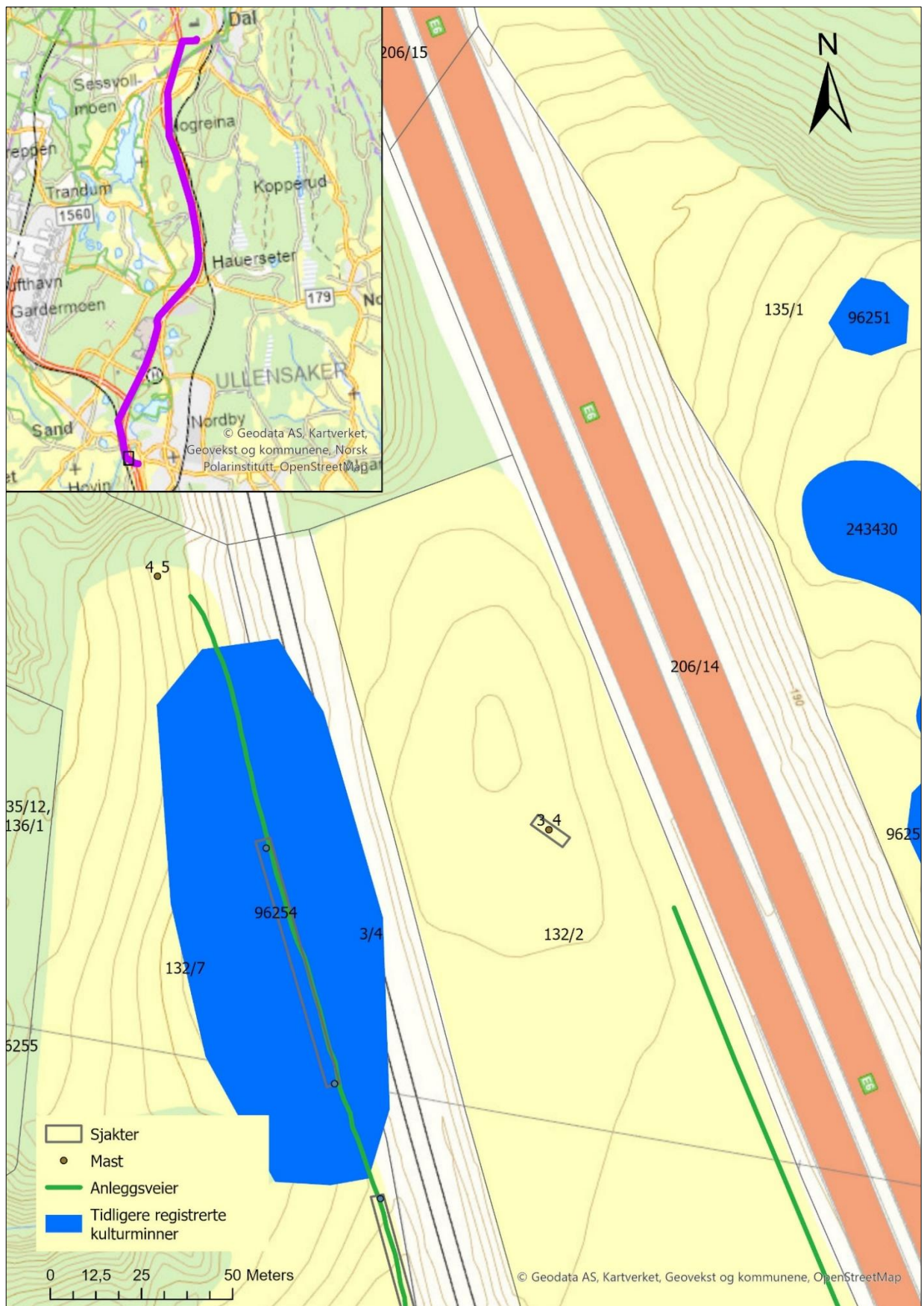
Kart 5: Oversiktskart med registreringsområdet, anleggsveier og anleggsplasser.

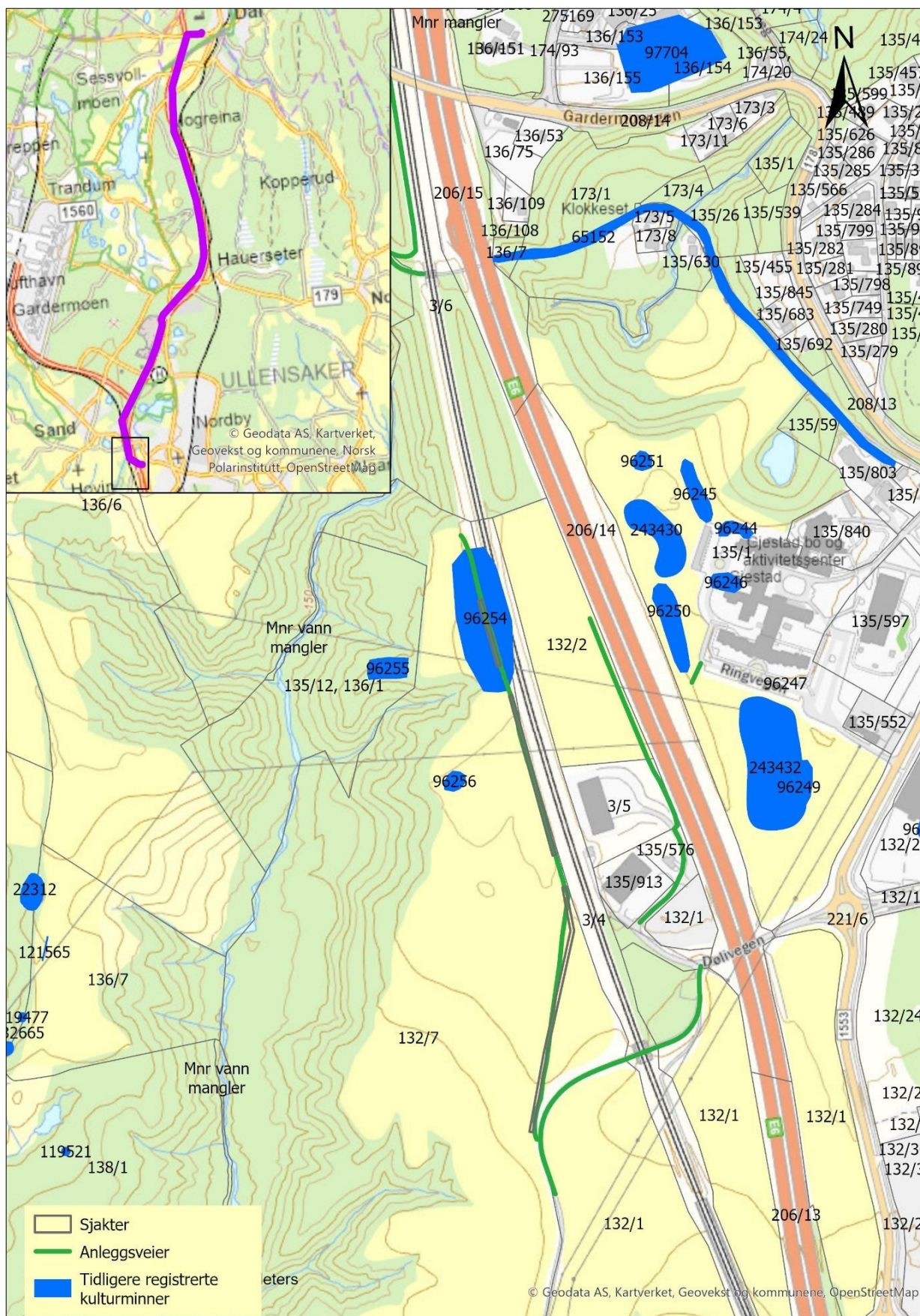
Kart 6: Kart som viser undersøkelsen av riggområdet på Berg, gnr. 90/137, og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.

Kart 7: Kart som viser undersøkelsene ved mastepunkt 50-52 ved Risebru, gnr. 198/1, og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.

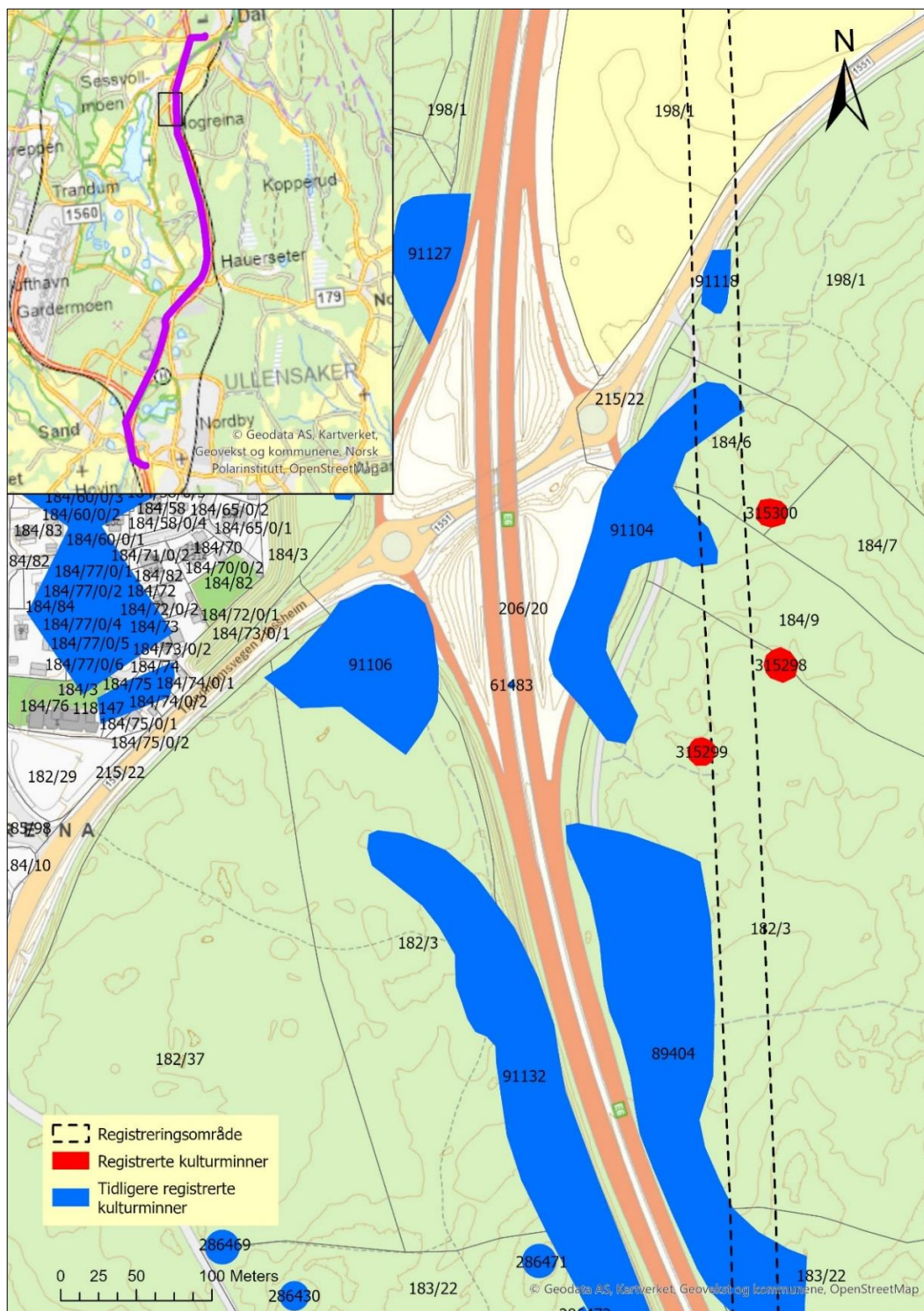
Kart 8: Kart som viser undersøkelsene ved mastpunkt 3-5 og anleggsveier på Døli gnr. 132/2, samt tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.

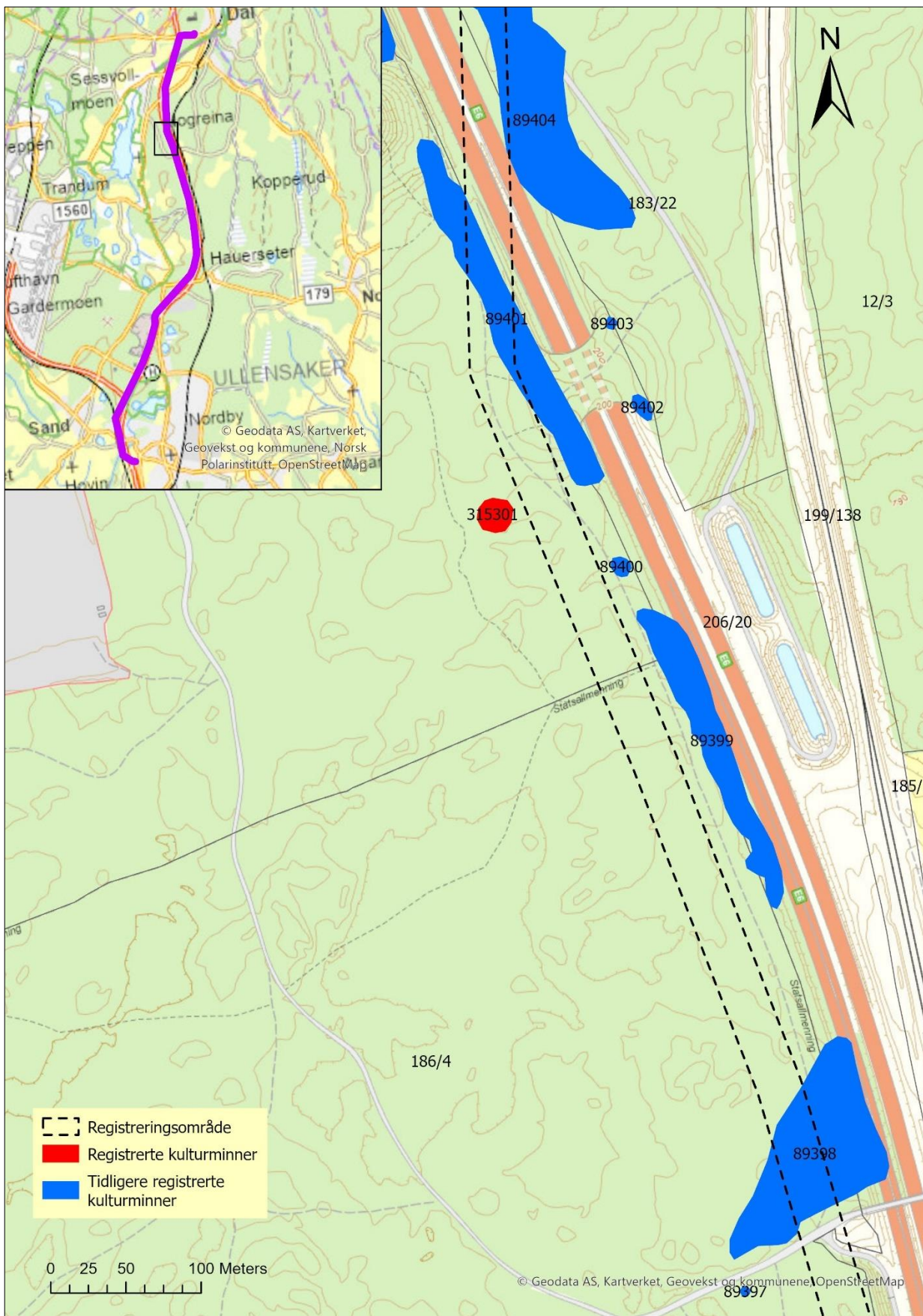
Kart 9: Oversiktskart som viser undersøkelsene ved anleggsveier på Døli, gnr. 132/2, 7, og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.

Resultater/funn

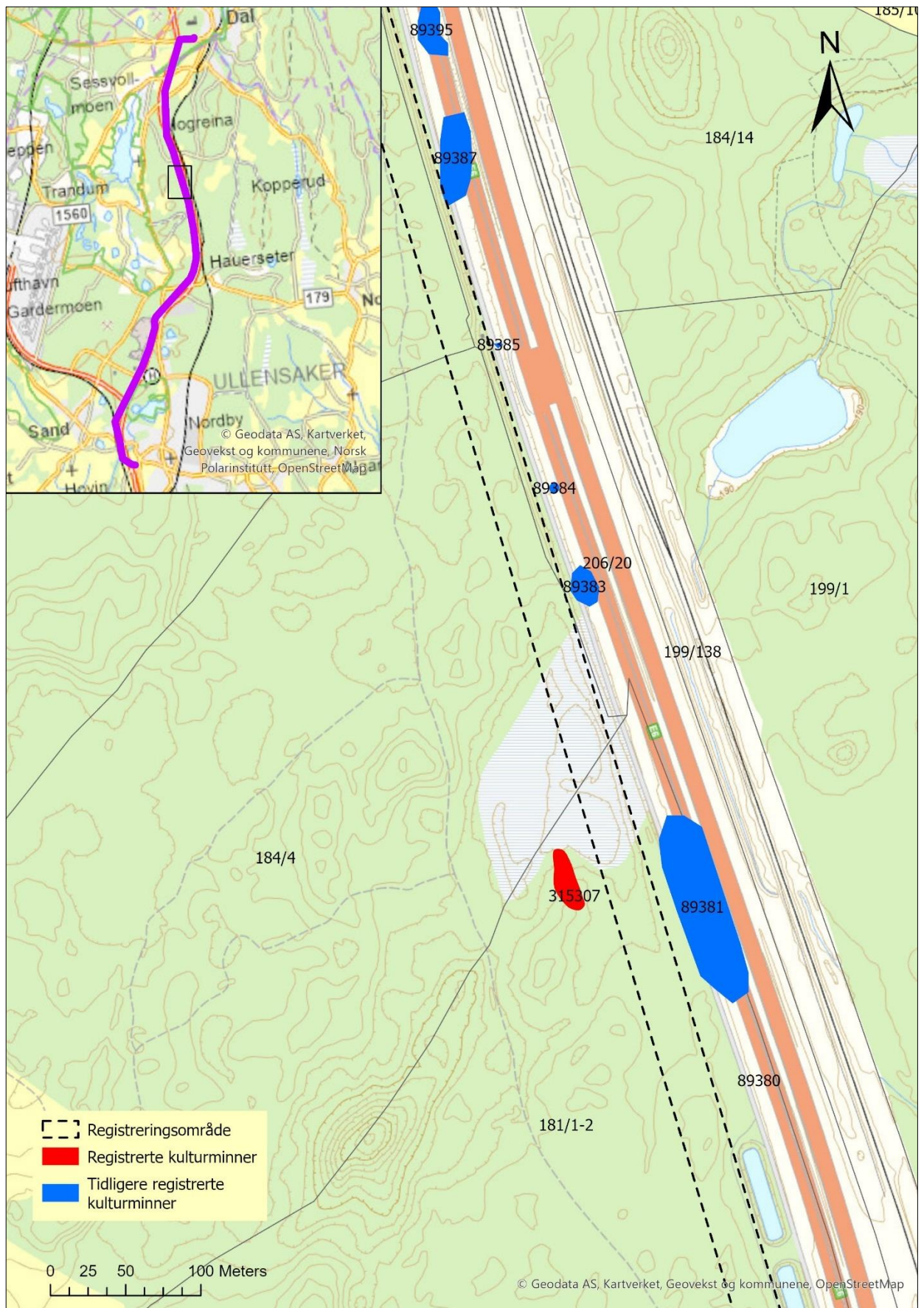
Det ble registrert fire nye lokaliteter med automatisk fredete kulturminner. Disse består av en fangstlokalitet med fire fangstgroper (ID 315307), en kullgrop (ID 304220) og to tjæremiler (ID 315309 og ID 304218). Det ble også kartfestet ni nyere tids kullmiler som ikke er fredet (ID315298, ID315299, ID315300, ID315301, ID315302, ID315303, ID315304, ID315305 og ID315306).

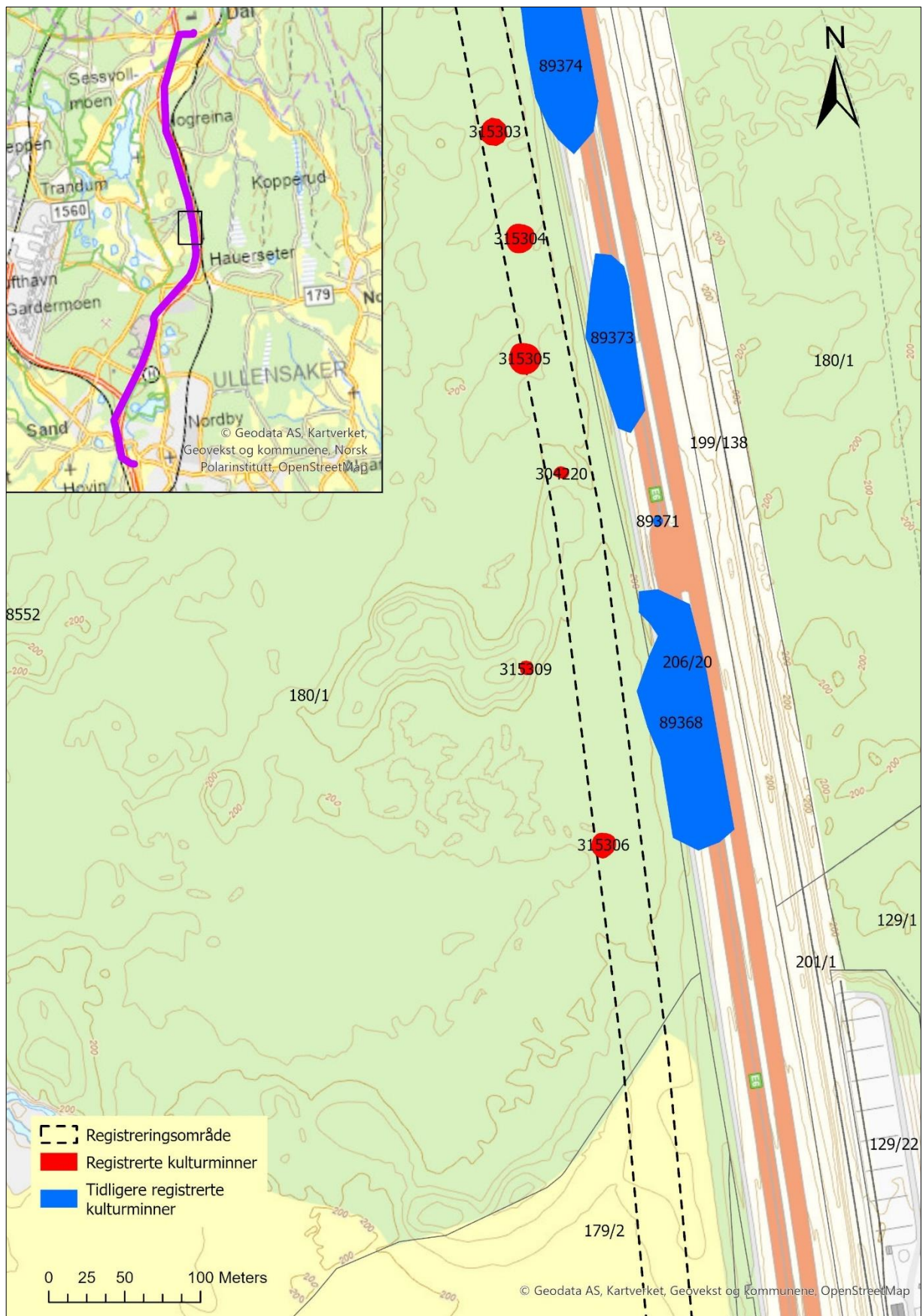
Kart 10: Oversiktskart med registreringsområde, registrerte kulturminner og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.

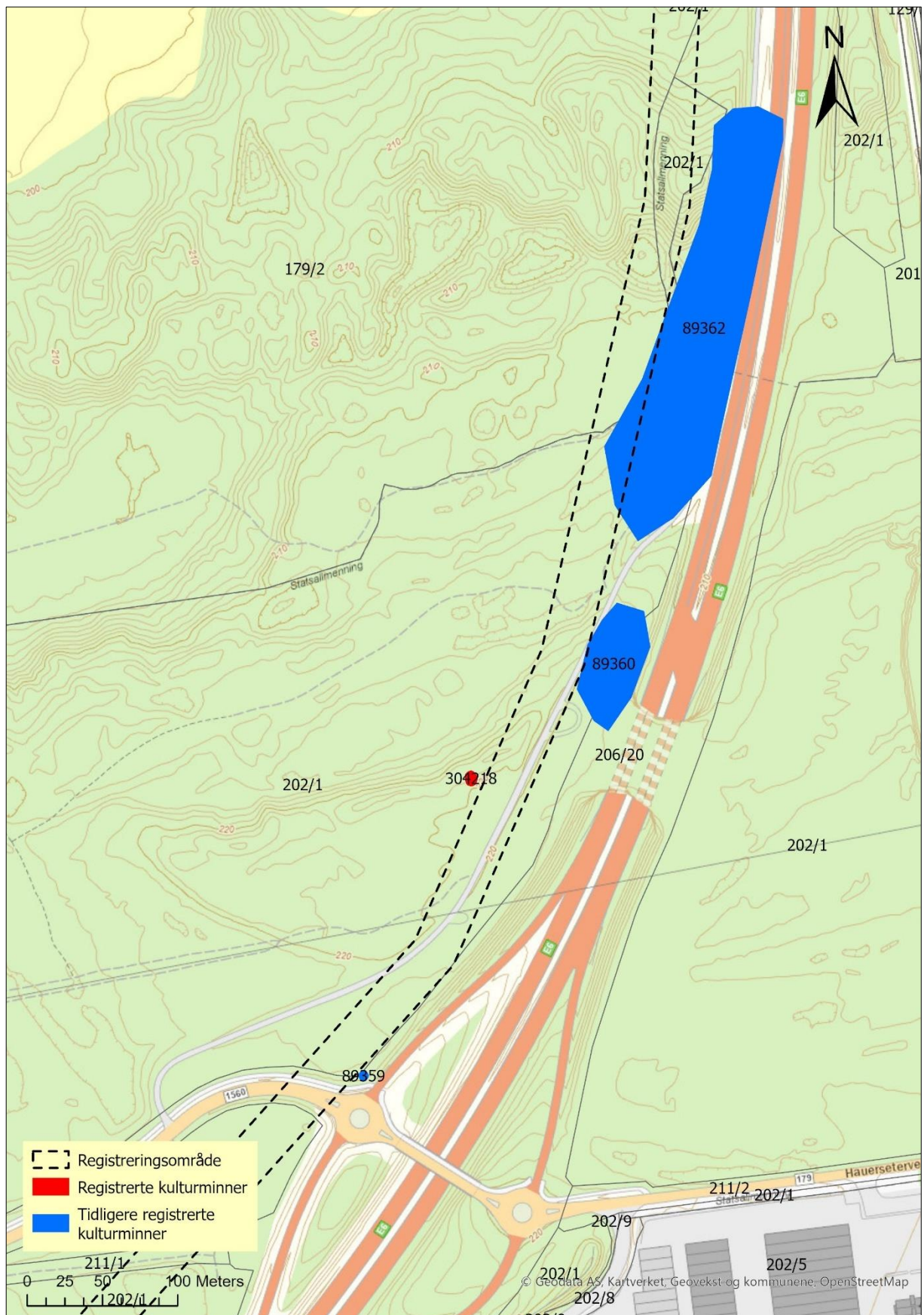
Kart 11: Oversiktskart med registreringsområde, registrerte kulturminner og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.

Kart 12: Oversiktskart med registreringsområde, registrerte kulturminner og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.

Kart 13: Oversiktskart med registreringsområde, registrerte kulturminner og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.

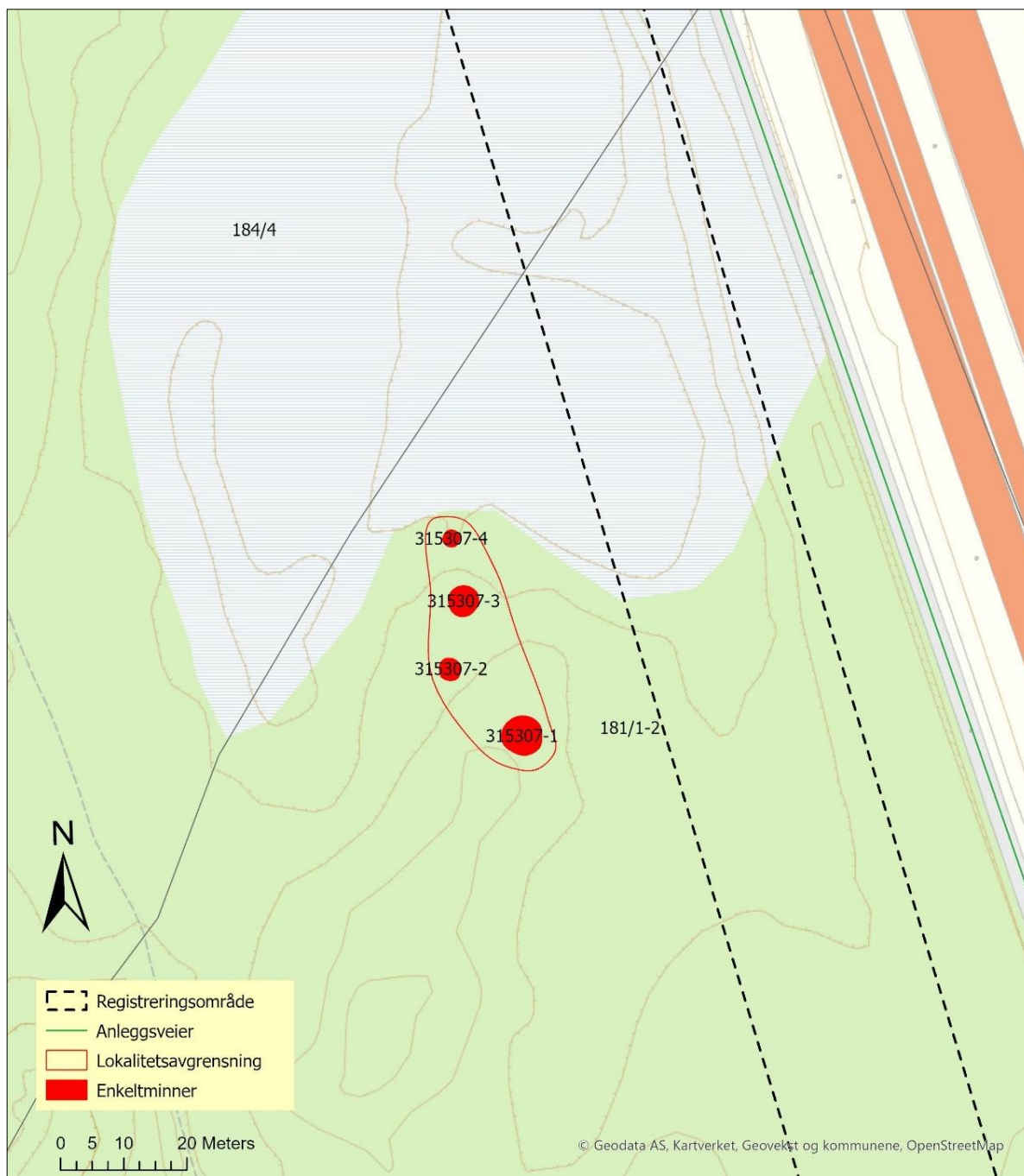
Kart 14: Oversiktskart med registreringsområde, registrerte kulturminner og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.

Automatisk fredete kulturminner

ID 315307 Fangstgrop fra førreformatorisk tid.

Lokalitetsbeskrivelse

Lokaliteten ligger rett utenfor registreringsområdet, i et hogstfelt. Den består av fire fangstgroper som ligger jevnt fordelt i NNV-SSØ retning. De er plasserte i nordhellingen av et svakt markert høydedrag, rett sør for en myr.

Kart 15: Oversiktskart med registreringsområde, anleggsvei, lokalitetsavgrensning og enkeltminner.

ID 315307-1 Fangstgrop

Mål: 5,80 m i diameter, 1,40 m dybde.

Rund grop som ligger i den nordøstre hellingen av høydedraget. Gropen er tydelig markert med en jevn og avrundet form i profil. Det er ingen voll. Dekket av gress, lyng og mose. Det er en liten grop rett utenfor i NØ.

Bilde 1: ID315307-1 Fangstgrop. Sett mot SSØ.

ID315307-2 Fangstgrop

Mål: 3,50x3,20 meter, 65 cm dyp.

Rundt grop som er NØ-orientert og med høyeste kant i SSØ. Gropen er lite markert og har et hi i midten. Undersøkelse med jordbor viser at massene består av jevn lysebrun silt.

Bilde 2: ID315307-2 Fangstgrop. Sett mot SSØ.

ID315307-3 Fangstgrop

Mål: 4,50x4,20 meter, 80 cm dybde

Rund og tydelig markert fangstgrop med antydning til voll i den NØ-delen. Massene i gropen ble undersøkt med jordbor. De består av homogen sand med stein. Det er noen veltede trær på gropen. Den er bevekst med noen små trær og dekket av lyng gress og mose.

Bilde 3: ID315307-3 Fangstgrop. Sett mot SSV.

ID315307-4 Fangstgrop

Mål: 2,50 i diameter, 60 cm dybde.

Liten grop som ligger i kanten av en myr ved foten av høydedraget. Gropen er tydelig markert med rund form og avrundet profil. Den er bevekst med ulike type trær og dekket av lyng, gress og mose. Undergrunnen i gropen består grå jevn sand.

Bilde 4: ID315307-4 Fangstgrop. Sett mot SSØ.

ID 304220 Kullgrop fra høymiddelalder.

Mål: 4,5x4 m indre mål, 6,5x6 m ytre mål, 1 m dybde.

Kullgropen ligger i N-hellingen av et høyledrag i åpen barskog med undervegetasjon av lyng, gress og mose. Kullgropen er Ø-V orientert og tydelig markert. Formen er mer tydelig i vest, hvor det er mindre vegetasjon. Den har en firkant preg, skrå vegger og flat bunn. I sør- og øst kanten er det voller som er 1,5-2 m brede og ca. 20 cm høy.

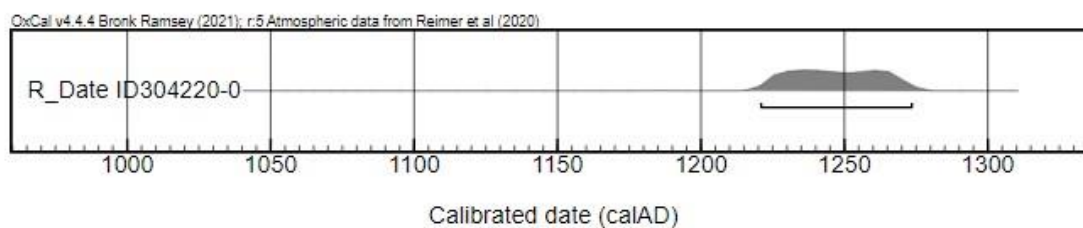
Det ble satt et prøvestikk som viste en profil med følgende stratigrafi:

10 cm torv og humus lag.

48 cm blandet sand med kullbiter. Sanden er lysbrun og grå med noen flekker av rødligere sand.

15 cm kullag over naturlig undergrunn av grå og lysbrun sand.

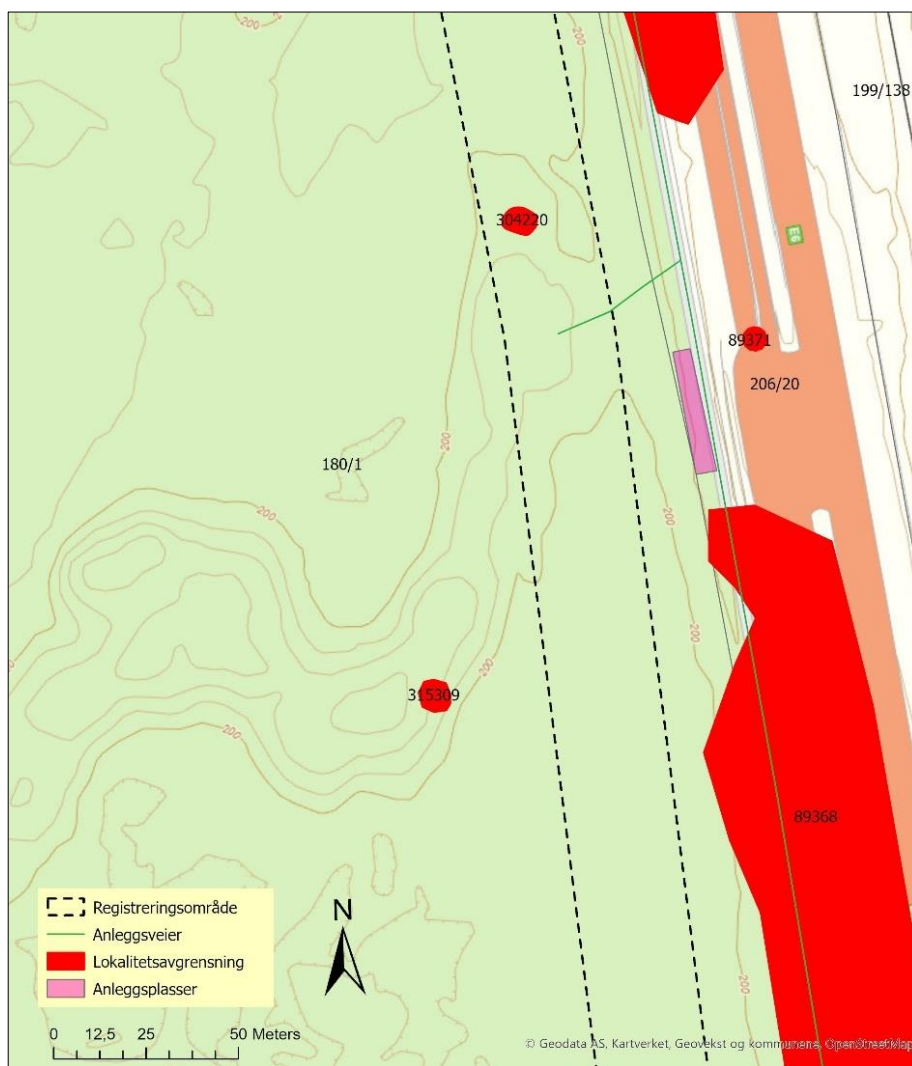
En kullprøve fra kullaget i bunnen ble sendt inn til vedartsbestemmelse og datering. Kullbitene var av *Picea abies* (gran). Kullprøven er datert til høymiddelalder 1221-1273 e.Kr (95,4%) (TRa-22530; 795±21 bp).

Bilde 5: ID 315308 Kullgrop. Sett mot SSV.

Bilde 6: Prøvestikk i ID 315308 Kullgrop som viser lagene i profil.

Kart 16: Oversiktskart som viser de registrerte lokaliteter ID 315308 kullgrop, ID 315309 tjæremile samt tidligere registrerte kulturminner og registreringsområdet.

ID 315309 Tjæremile fra førreformatorisk tid.

Mål: 9 meter i diameter.

Tjæremilen ligger i den østre hellingen av et SSØ-NNV-ventd høydedrag. Området består av åpen barskog med undervegetasjon dominert av mose. Tjæremilen er markert av en 5 meter lang SØ-NV gående grøft som er 1,5 meter bredt med spiss profil i NV og mer avrundet og åpent mot åpningen i SØ. er svak markert på sidene og blir mer utydelig mot NV.

Bilde 7: ID 315309 Tjæremile. Sett mot NØ.

ID 304218 Tjæremile fra tidlig middelalder.

Tjæremilen ligger i sør-helling av et Ø-V gående høydedrag. Den er markert av en 3 m lang grøft som er NNV-SSØ orientert. Vollen er svakt markert, 2 m bred og 20 cm høy. Det ble satt et prøvestikk i rennen mot åpningen som viste følgende profil:

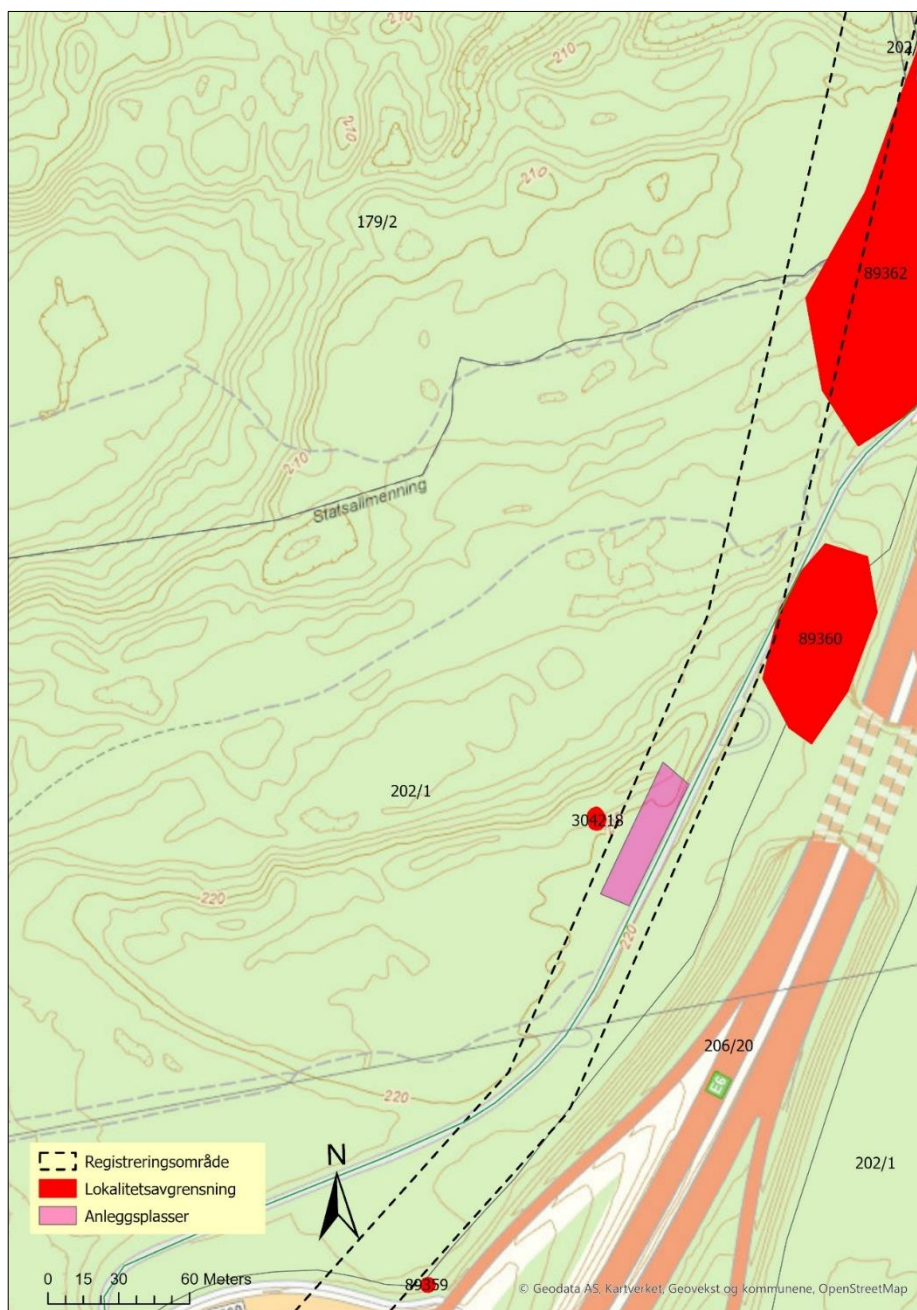
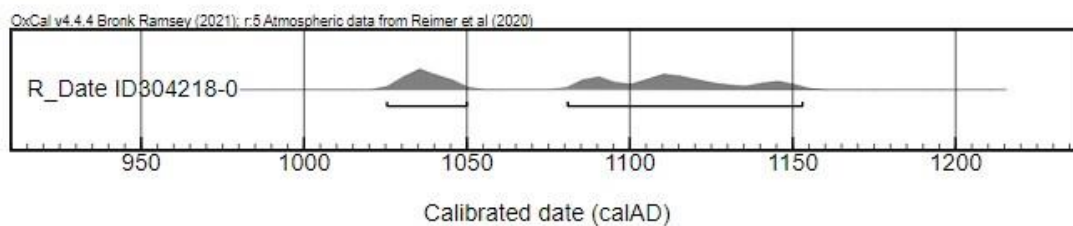
10 cm torv

10 cm kullag som inneholder med mørk sand og noen store kullbiter på 5 cm.

10 cm naturlige fyllmasser av lysbrun sand med noen kullbiter

15 cm mørk brun sand med kull. Laget ligger over naturlig undergrunn bestående av brun sand med grus og stein mot bunnen.

En kullprøve fra kullaget i bunnen ble sendt inn til vedartsbestemmelse og datering. Kullbitene var av Pinus (furu). Kullprøven er datert til tidlig middelalder 1025-1153 e.Kr (95,4%) (TRa-22529, 974±15 bp)

Kart 17: Oversiktskart som viser den registrert tjæremile (ID 304218) samt tidligere registrerte kulturminner og registreringsområdet.

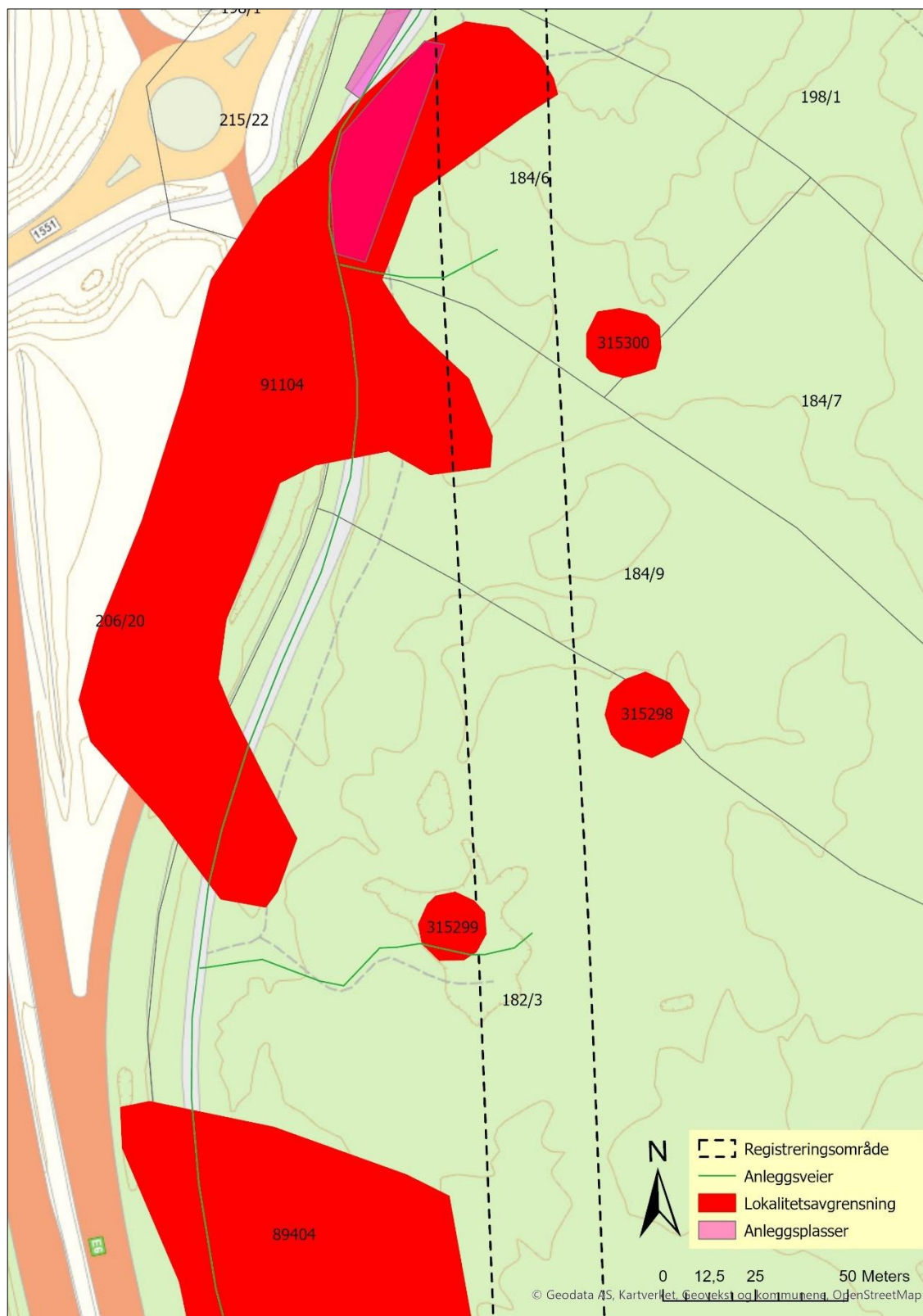

Bilde 8: ID 315310 Tjæremile. Sett mot SØ.

Bilde 9: Prøvestikk i ID 315310 Tjæremile som viser lagene i profil.

Nyere tids kulturminner

Kart 18: Oversiktskart som viser de registrerte kullmiler (ID 315298, ID 315299 og ID 315300) samt tidligere registrerte kulturminner og registreringsområdet.

ID 315298 Kullmile fra nyere tid.

Kullmila ligger i flatt terreng i område med hogst bevokst med ungtrær og busker. Kullmila fremstår opphøyet og er tydelig markert av både grøfter og groper. Kullmila har en høyde på ca. 70 cm og et flatt platå på 13 meter i diameter. Ytre mål på kullmila inkluderer grøftene har en diameter på 20 meter. Grøftene og gropene har en ca. 60 cm dybde. Kullaget er 90 cm tykt. Naturlig undergrunnen består av brun sand.

Bilde 10: ID315298 Kullmile. Sett mot S.

ID 315299 Kullmile fra nyere tid.

Kullmila ligger i flatt terreng i hogstområde bevokst med ung løvtrær og dekket av lyng, gress og mose. Kullmila er lite opphøyet og mest markert av avlange grøfter. Kullmila har en høyde på ca. 30 cm og et flatt platå på 13 meter i diameter. Ytre mål på kullmila inkluderer grøftene har en diameter på 17 meter. Grøftene har en dybde på 50 cm. Tydelig kullag påvist med jorbor. Den naturlige undergrunnen består av brun sand.

Bilde 11: ID 315299 Kullmile. Sett mot N.

ID 315300 Kullmile fra nyere tid.

Kullmila ligger i flatt terreng i hogstområde bevokst med kratt og dekket med greiner som gjør kullmila lite synlig. Kullmila er lite opphøyet, men har tydelig markerte dype grøfter. Kullmila har en høyde på ca. 30 cm og et platå på 16 meter i diameter. Ytre mål har en diameter på 20 meter. Grøftene har en dybde på 70 cm. Kullaget er ca. 70 cm tykt.

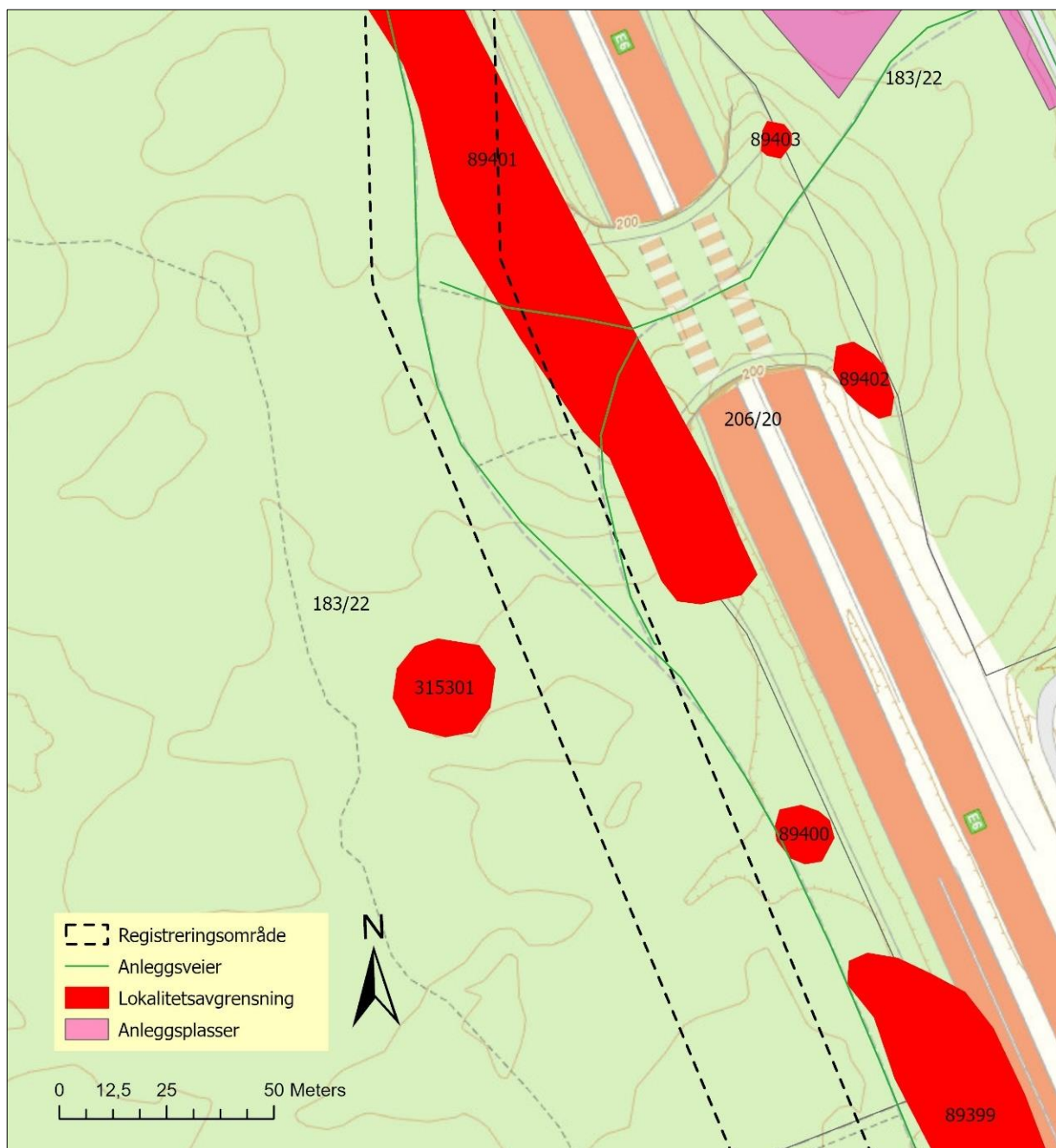
Bilde 12: ID 315300 Kullmile. Sett mot NV.

ID 315301 Kullmile fra nyere tid.

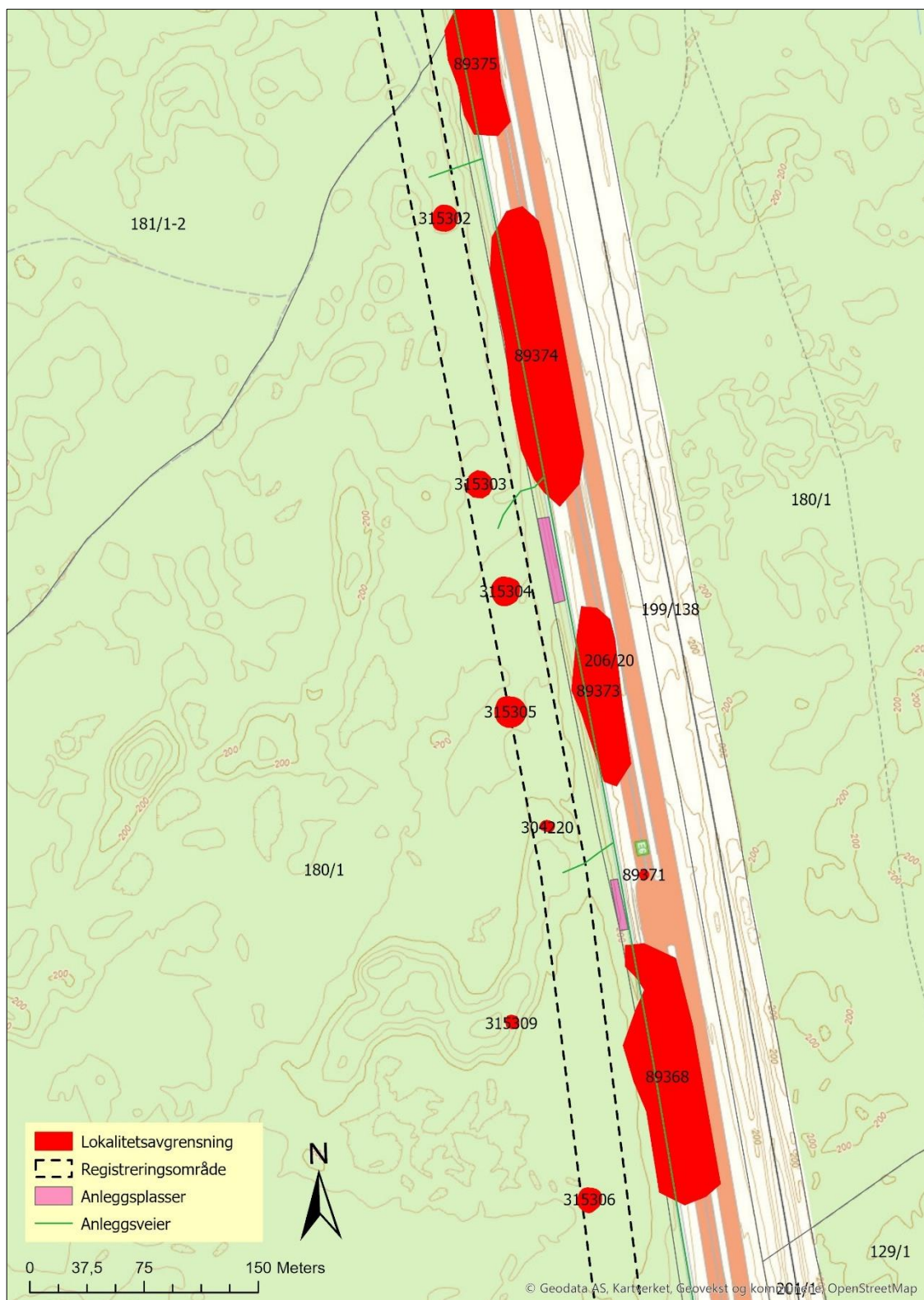
Kullmila ligger i flatt terreng, svak hellende mot NV i åpen barskog dekket av lyng, gress og mose. Kullmila er relativt opphøyet og mest markert av grøfter og groper som er ca. 80 cm dype. Kullmila har en høyde på ca. 40 cm og et flatt platå med avrundet kanter på 15 meter i diameter. Ytre mål på kullmila inkluderer grøftene har en diameter på 23 meter. Grøftene har en dybde på 50 cm. Kullaget er 100 cm tykt.

Bilde 13: ID 315301 Kullmile. Sett mot SØ.

Kart 19: Oversiktskart som viser den registrert kullmile (ID 315301) samt tidligere registrerte kulturminner og registreringsområdet.

Kart 20: Oversiktskart som viser de registrerte kullmiler (ID 315303, ID 315304 og ID 315305 og ID 315306), kullgrop (ID 315308), tjæremile (ID 315309) samt tidligere registrerte kulturminner og registreringsområdet.

ID 315302 Kullmile fra nyere tid.

Kullmila ligger i et område med flatt terreng og bevekst med ung tett skog. Selve kullmila er bare dekket av lyng, gress og mose med noen få trær mot kantene. Kullmila er flat, og kun markerte avlangt grøfter med 40 cm dybde. Indre mål er 14,50 meter og ytre mål 17 meter i diameter. Kullaget er 30 cm tykt.

Bilde 14: ID 315302 Kullmile Sett mot V.

ID 315303 Kullmile fra nyere tid.

Kullmila ligger i et område med flatt terreng og er bevekst med ung tett skog. Selve kullmila er bare dekket av lyng, gress og mose med noen få trær. Kullmila er lite opphøyet med flat topp og tydelig markerte avlangt grøfter og groper med 80 cm dybde. Indre mål er 12,50 meter og ytre mål 17,50 meter i diameter.

Bilde 15: ID 315303 Kullmile. Sett mot SSØ.

ID 315304 Kullmile fra nyere tid.

Kullmila ligger i granskog i flatt terreng dekket med mose. Kullmila er flat og tydelig markert av grøfter og groper av 80 cm dybde. Indre mål er 14,50 meter og ytre mål 17 meter i diameter. Kullaget er 40 cm tykt.

Bilde 16. ID 315304 Kullmile. Sett mot S.

ID 315305 Kullmile fra nyere tid.

Kullmila ligger i flatt terreng som stiger svak mot øst. Området består av barskog og undervegetasjonen av lyng, gress og mose. Kullmila er markert av grøfter og groper på ca. 60 cm dybde. Indre mål er 14,50 meter og ytre mål 17 meter i diameter. Kullaget er 50 cm tykt.

Bilde 17: ID 315305 Kullmile. Sett mot V.

ID 315306 Kullmile fra nyere tid.

Kullmila ligger i et hogstfelt som er sterkt påvirket av hogst og planering. Det er ingen grøfter eller mileplatå bevart. Området er dekket av vegetasjon og det ble bare funnet rester av kullmila i form av kullag. Kullmila er klar markert på tidligere Lidar kart som viser et indre mål på ca. 11 m og et ytre mål på 14 m i diameter.

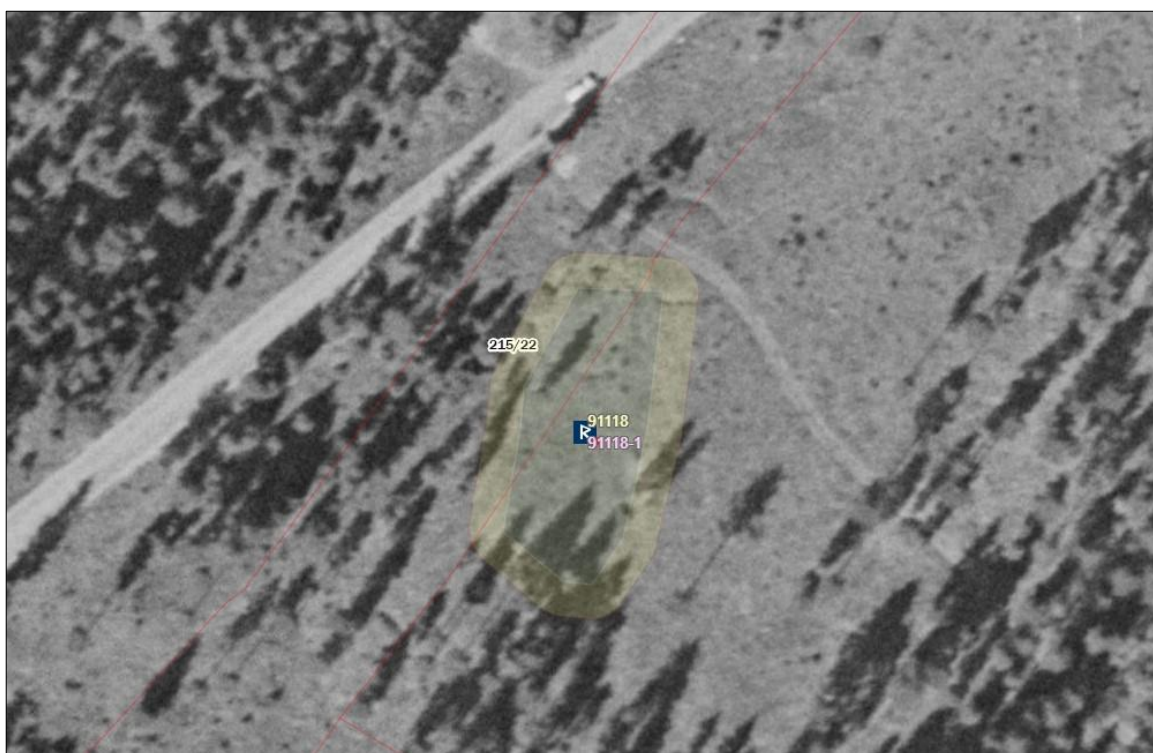

Bilde 18: ID 315306 Kullmile. Sett mot S.

Kontrollregistrering

ID 91118 Arkeologisk minne

Lokaliteten som består av to kullmiler og en kullgrop ble kontrollregistrert i forbindelse med registreringen. Området er hogd og dekket med kratt og små trær. Det ble ikke funnet tydelig spor etter kullmilene. Bare kullbiter i undergrunnen. Terrenget er sannsynligvis endret og noe planert i forbindelse med bygging av vei og hogst. På flyfoto fra 1953 er det mulig å se spor etter de tidligere registrerte kullmilene. Flyfoto viser også at det er feil i geometrien. Det ble funnet en liten grop i området som kan stemme med den registrerte kullgrop fra 2003 med følgende beskrivelse i Askeladden: «*Rund form, 1m i diameter, dybde: 0,5m. Klart markert i terrenget. Kullstøv påvist med jordbor*». Gropen ble undersøkt uten at det ble funnet et kullag. Gropen ble derfor avskrevet som kullgrop og får status som ikke fredet.

Bilde 19: Flyfoto fra 1953 med synlig spor etter to kullmiler.

ID 91104 Kullfremstillingsanlegg

Lokaliteten ble undersøkt høsten 2006 av Kulturhistorisk museum

Lokaliteten har følgende beskrivelse i Askeladden: *Lokaliteten består av 3 fangstgroper, 2 kullmiler, 9 kullgroper og 1 nedgraving. Utstrekning: 230m nord-syd og 80m øst-vest.*

ID 89404 Kullfremstillingsanlegg

Lokaliteten ble undersøkt høsten 2006- våren 2007 av Kulturhistorisk museum

72 kullgroper og 1 fangstgrop fra jernalder/middelalder. 5 kullmiler fra nyere tid. ART: R29:1-41,73-74: Gbnr:182/3, R29:42-78: Gbnr:183/22. UTSTREKNING: 420m nord/syd x 50m øst/vest.

ID 89401 Kullfremstillingsanlegg

Lokaliteten ble undersøkt høsten 2006 av Kulturhistorisk museum

31 kullgroper fra jernalder/middelalder. UTSTREKNING: 250m nordvest/sørøst x 30m øst/vest.

ID 89399 Kullfremstillingsanlegg

Lokaliteten ble kontrollregistrert i forbindelse med registrering. Området er sterk berørt og lokaliteten er fjernet ifm. utbygging av E6.

ID 89398 Kullfremstillingsanlegg

Lokaliteten ble kontrollregistrert i forbindelse med registrering. Den østlige delen av lokaliteten er fjernet og sterk berørt av utbygging av E6. Resten av lokaliteten ble befart. Noen av de tidligere registrerte gropene ble gjenfunnet.

ID 91052 Kullfremstillingsanlegg

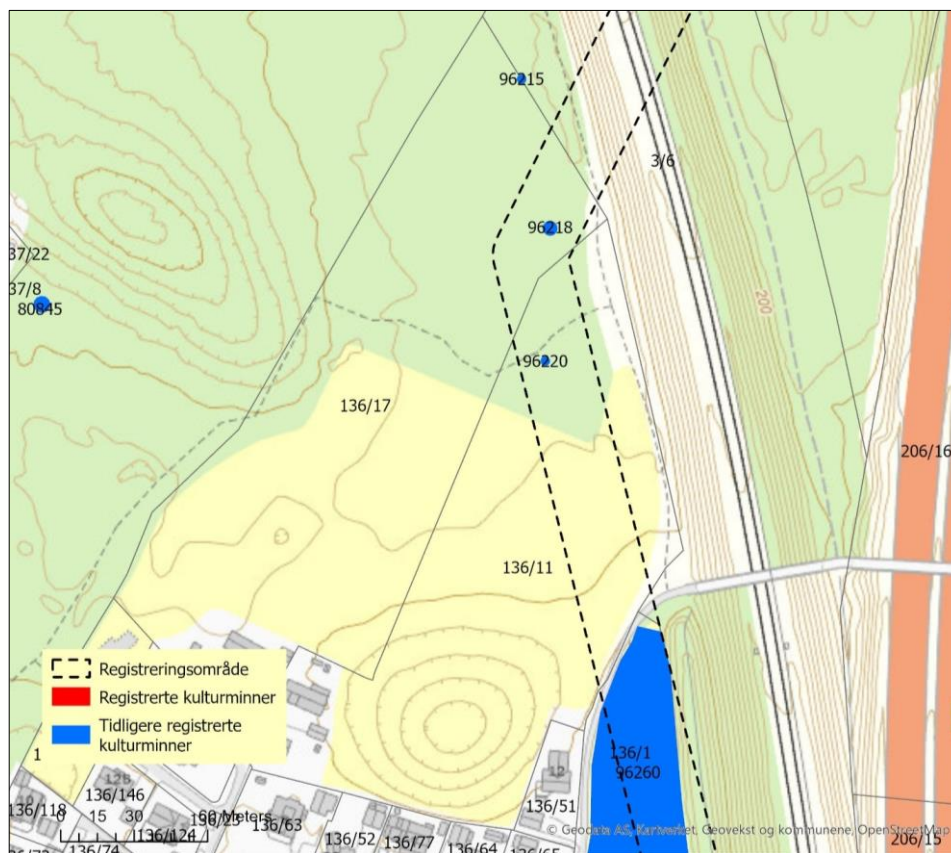
Kullgropfelt bestående av 21 kullgroper. Utstrekning: 100m nord-sør og 80m øst-vest

ID 89362 Kullfremstillingsanlegg

Lokaliteten ble kontrollregistrert i forbindelse med registrering. Det er bare den sørlige delen av lokaliteten som er bevart. Resten av lokaliteten er fjernet og sterk berørt av utbygging av E6. Kullmile (ID 89362-14) er bevart. Det ble ikke observert andre markerte groper.

ID 96220 Grop

Gropen som har uavklart vernetype og følgende beskrivelse i Askeladden ble ikke gjenfunnet: *Grop, diameter 1 m. Dybde 0,3 m. Det var frost og snø da registreringene ble foretatt, og det var ikke mulig å stikke i dem med jordbor.*

ID 96215 Grop

Gropen har uavklart vernetype og følgende beskrivelse i Askeladden: *Grop, indre diameter 4 m, ytre diameter 6,5 m. Voll rundt hele gropa. Dybde 1,3 m. Rund form. Det var frost og snø da registreringene ble foretatt, og det var ikke mulig å stikke i dem med jordbor. Gropen ble ikke gjenfunnet.*

ID 96218 Grop

Lokaliteten består av tre groper har uavklart vernetype og følgende beskrivelse i askeladden: *3 groper, diameter 1 m. Dybde 0,3 m. Det var frost og snø da registreringene ble foretatt, og det var ikke mulig å stikke i dem med jordbor. Gropene ble ikke gjenfunnet.*

Konklusjon

Det ble registrert fire automatisk fredet kulturminner bestående av et fangstanlegg ID315307, en kullgrop ID304220 og to tjæremiler (ID315309 og ID304218) og ni nyere tids kulturminner.

Helan Recasens Sala

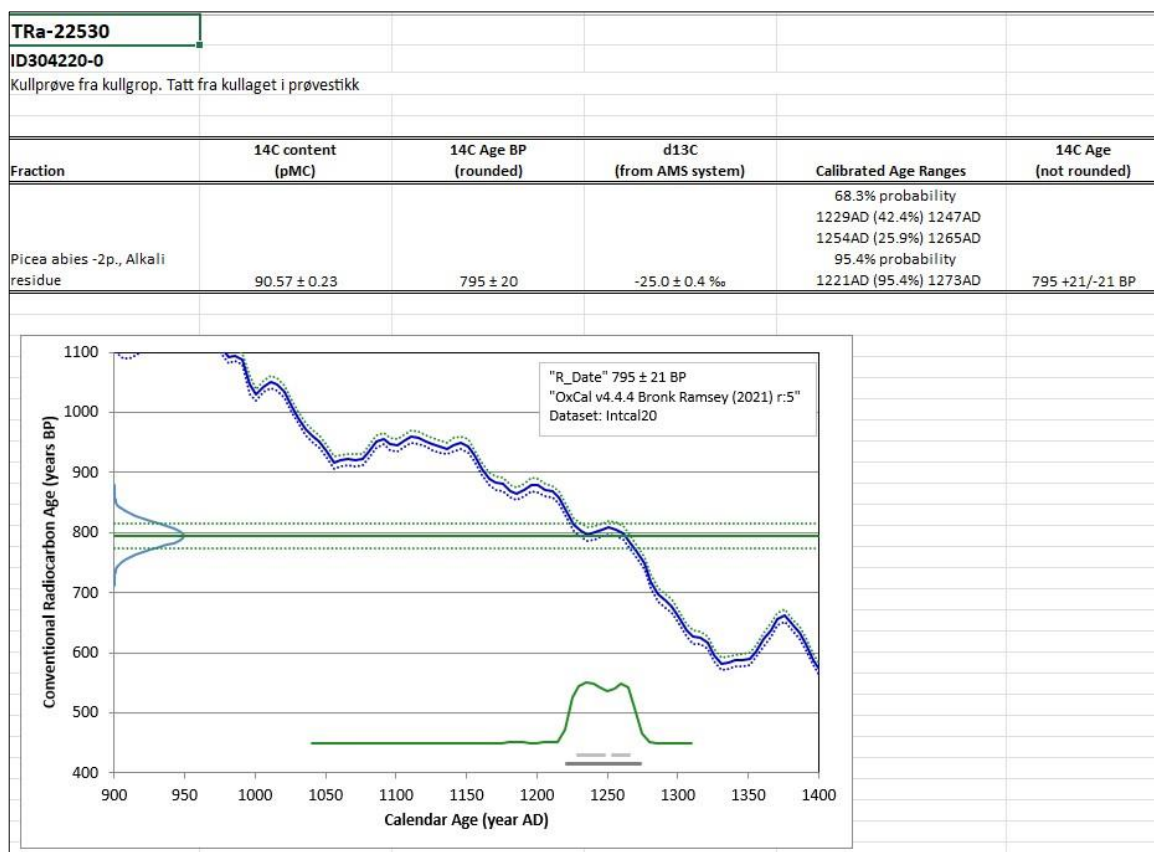
Feltarkeolog

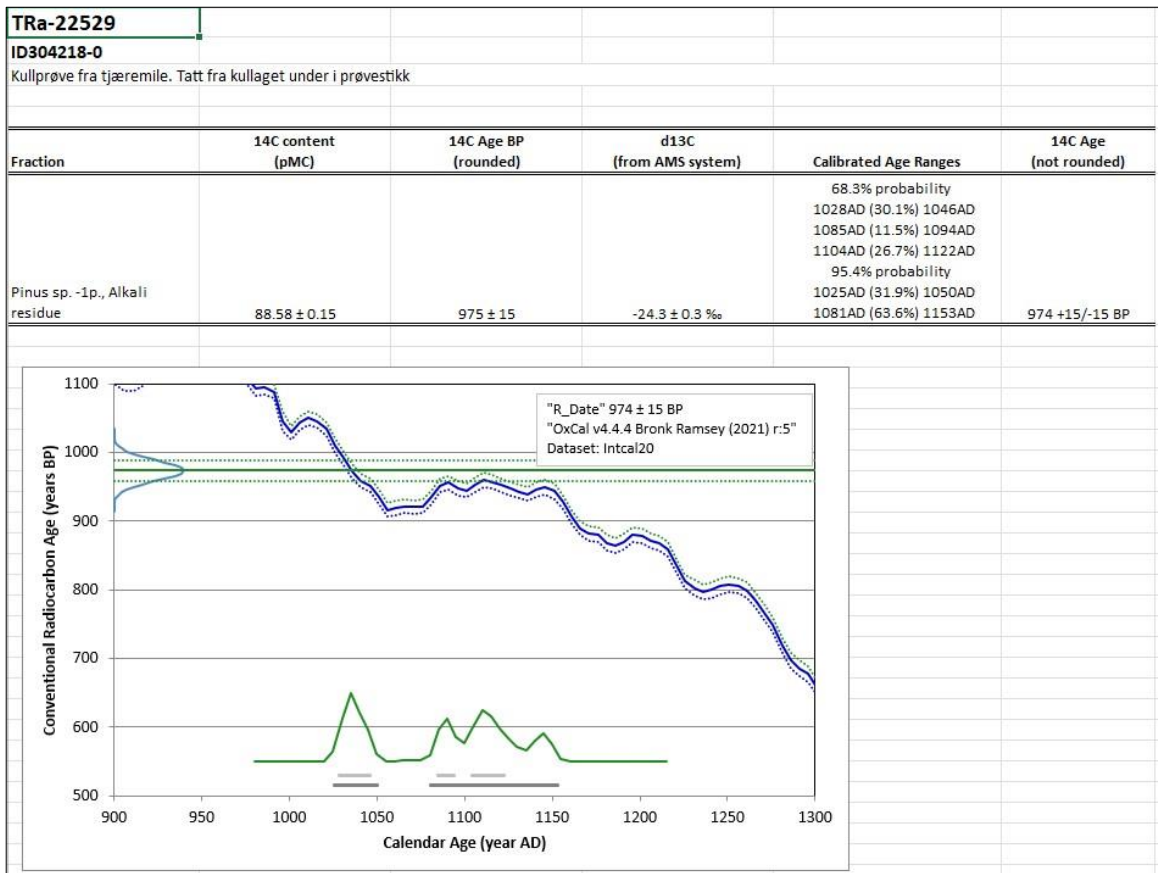
Vedlegg

Naturvitenskapelige prøver

Vedlegg 2: Kullprøveliste			
KP.nr:	Askeladden ID:	Vedart:	Alder BP:
1	ID304220-0	Picea abies -2p.	795 ± 20
2	ID304218-0	Pinus sp. -1p.	975 ± 15

C14 resultat prøve fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)

Fotoliste

Figur 1: Flyfoto med oversikt over landskapet med tiltaksområdet markert i blå. 8

Bilde 1: ID315307-1 Fangstgrop. Sett mot SSØ.....	28
Bilde 2: ID315307-2 Fangstgrop. Sett mot SSØ.....	28
Bilde 3: ID315307-3 Fangstgrop. Sett mot SSV.	29
Bilde 4: ID315307-4 Fangstgrop. Sett mot SSØ.....	29
Bilde 5: ID 315308 Kullgrop. Sett mot SSV.	30
Bilde 6: Prøvestikk i ID 315308 Kullgrop som viser lagene i profil.	31
Bilde 7: ID 315309 Tjæremile. Sett mot NØ.....	32
Bilde 8: ID 315310 Tjæremile. Sett mot SØ.....	34
Bilde 9: Prøvestikk i ID 315310 Tjæremile som viser lagene i profil.	34
Bilde 10: ID315298 Kullmile. Sett mot S.....	36
Bilde 11: ID 315299 Kullmile. Sett mot N.	36
Bilde 12: ID 315300 Kullmile. Sett mot NV.....	37
Bilde 13: ID 315301 Kullmile. Sett mot SØ.	37
Bilde 14: ID 315302 Kullmile Sett mot V.	40
Bilde 15: ID 315303 Kullmile. Sett mot SSØ.	40
Bilde 16: ID 315304 Kullmile. Sett mot S.....	41
Bilde 17: ID 315305 Kullmile. Sett mot V.	41
Bilde 18: ID 315306 Kullmile. Sett mot S.....	42
Bilde 19: Flyfoto fra 1953 med synlig spor etter to kullmiler.	43

Kart 1: Lokaliseringskart.	5
Kart 2: Oversiktskart med registreringsområdet og kulturminner som tidligere var registrert i Askeladden før feltarbeidet 2023-2024.....	11
Kart 3: Oversiktskart med registreringsområdet og kulturminner som tidligere var registrert i Askeladden før feltarbeidet 2023-2024.....	12
Kart 4: Oversiktskart med registreringsområdet og kulturminner som tidligere var registrert i Askeladden før feltarbeidet 2023-2024.....	13
Kart 5: Oversiktskart med registreringsområdet, anleggsveier og anleggsplasser.	17
Kart 6: Kart som viser undersøkelsen av riggområdet på Berg, gnr. 90/137, og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.	18
Kart 7: Kart som viser undersøkelsene ved mastepunkt 50-52 ved Risebru, gnr. 198/1, og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.....	19
Kart 8: Kart som viser undersøkelsene ved mastepunkt 3-5 og anleggsveier på Døli gnr. 132/2, samt tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.	20
Kart 9: Oversiktskart som viser undersøkelsene ved anleggsveier på Døli, gnr. 132/2, 7, og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.....	21
Kart 10: Oversiktskart med registreringsområde, registrerte kulturminner og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.	22
Kart 11: Oversiktskart med registreringsområde, registrerte kulturminner og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.	23

Kart 12: Oversiktskart med registreringsområde, registrerte kulturminner og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.	24
Kart 13: Oversiktskart med registreringsområde, registrerte kulturminner og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.	25
Kart 14: Oversiktskart med registreringsområde, registrerte kulturminner og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden.	26
Kart 16: Oversiktskart med registreringsområde, anleggsvei, lokalitetsavgrensing og enkeltminner.....	27
Kart 17: Oversiktskart som viser de registrerte lokaliteter ID 315308 kullgrop, ID 315309 tjæremile samt tidligere registrerte kulturminner og registreringsområdet.....	31
Kart 18: Oversiktskart som viser den registrert tjæremile (ID 304218) samt tidligere registrerte kulturminner og registreringsområdet.	33
Kart 19: Oversiktskart som viser de registrerte kullmiler (ID 315298, ID 315299 og ID 315300) samt tidligere registrerte kulturminner og registreringsområdet.....	35
Kart 20: Oversiktskart som viser den registrert kullmile (ID 315301) samt tidligere registrerte kulturminner og registreringsområdet.	38
Kart 21: Oversiktskart som viser de registrerte kullmiler (ID 315303, ID 315304 og ID 315305 og ID 315306), kullgrop (ID 315308), tjæremile (ID 315309) samt tidligere registrerte kulturminner og registreringsområdet.....	39
Kart 22: Oversiktskart med registreringsområde og tidligere registrerte kulturminner i Askeladden. Gropene ID96220, ID96215 og ID96218 ble ikke gjenfunnet.....	44

